

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΕ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976 | ΑΡΙΘ. 21

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

2. ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ († 109 ἢ 107 μ. Χ.;)*

β. Ἠθικὴ διδασκαλία.

1. Τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν τοῦ ὁ Ἰγνάτιος ἀναπτύσσει ὀρμώμενος ἐκ τῆς ἀρχῆς: Ὁ χριστιανὸς οὐδεμίαν ἐξουσίαν κέκτηται ἐαυτοῦ, ἀλλὰ τὰ πάντα ἀποδίδονται τῷ Θεῷ (Πολυκ. 7,3: «Χριστιανὸς ἐαυτοῦ ἐξουσίαν οὐκ ἔχει, ἀλλὰ Θεῷ σχολάζει. Τοῦτο τὸ ἔργον Θεοῦ ἐστὶν καὶ ὑμῶν, ὅταν αὐτὸ ἀπαρτίσῃτε. πιστεῦω γὰρ τῇ χάριτι, ὅτι ἔτοιμοί ἐστε εἰς εὐποιίαν Θεῷ ἀνήκουσαν»). Διὰ τὸν χριστιανόν, ὅστις ἠξιώθη τῆς χάριτος πρὸς τὴν νέαν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο ἐγένετο καὶ τὰ πάντα ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ (Ἐφ. 9,2). Ὑπογραμμὸς τοῦ ἠθικοῦ βίου διὰ πάντα χριστιανὸν εἶναι αἱ ἐντολαὶ καὶ τὸ πρότυπον τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ Πατρός. Ὁ ἐνανθρωπήσας εἶναι τὸ προτελευταῖον, ὁ Πατὴρ δὲ τὸ ὑψιστον ἠθικὸν ἰδεῶδες. Διὰ τοῦτο ὀφείλει τις νὰ μιμηθῇ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὡς Οὗτος τὸν ἐαυτοῦ Πατέρα ἐμιμήθη (Φιλαδ. 7,2: «Μιμηταὶ γίνεσθε Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς καὶ αὐτὸς τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ». Πβλ. Σμυρν. 8,1). Ὅφειλει τις, ὡς καὶ παρὰ τῷ Παύλῳ ἐντολὴ δίδεται (Πβλ. Ῥωμ. 15,5. Β' Κορ. 11,17. Ῥωμ. 8,27. Β' Κορ. 7,9 ἔ. ἔ. Ἐπίσης Α' Πέτρ. 1,15), «κατὰ Χριστόν» (Ἐφ. 1,2. Μαγν. 8,2. Τραλλ. 2,1. Φιλαδ. 3,2) καὶ «κατὰ Θεόν» (Ἐφ. 2, 1. 8,1. Μαγν. 1,1. 13,1. Φιλαδ. 4. Πβλ. Ῥωμ. 7,1. 8,3. Πολύκ. 1,3.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 387 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 19-20 τεύχους.

8,1) νὰ ζῆ, ἀμφοτέρα δὲ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς μιμῆσεως (Πρβλ. 10,3. 15,2. Μάγν. 5,2. 7,1. 13,2. Ῥωμ., προοίμ. 6,3. Ἐφ. 1,1. 3,2. Τραλλ. 1,2)³².

2. Πρὸ πάντων τὸ χριστιανικὸν ἦθος (ἠθικῶς ζῆν) εὐρίσκει τὴν ἔκφρασίν του ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἀγάπῃ, τὰς ὁποίας ὁ Ἰγνάτιος, παρομοίως ὡς ὁ Παῦλος³³ συχρὰ κατονομάζει. Ἡ δύναμις τῆς σκέψεώς του πηγάζει ἰδιαιτέρως ἐκ τοῦ Πάθους τοῦ Κυρίου (Πβλ. Σμυρν. 1,1). Τὸ χωρίον Ἐφ. 14,1 ἐ. ἀποτελεῖ τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς ἀρετολογίας τοῦ Ἰγνατίου. Πίστις καὶ ἀγάπη ἀποτελοῦν τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τοῦ βίου τοῦ χριστιανοῦ, ἡ πᾶσα δ' ἄλλη «καλοκαγαθία» εἶναι ἐπακόλουθον τῶν δύο πρωταρχικῶν ἀρετῶν. Διότι ἡ γνησίᾳ πίστις παρακωλύει ἐκ τῶν προτέρων τὴν διάπραξιν τῆς ἀμαρτίας, ἡ δὲ ἀγάπη ἐξαφανίζει τὸ μῖσος, ὡς καταστροφικὴν αἰτίαν τῆς ψυχικῆς ἀρμονίας: «ᾧ οὐδὲν λανθάνει ὑμᾶς, ἐὰν τελείως εἰς Ἰησοῦν Χριστὸν ἔχητε τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην, ἣτις ἐστὶν ἀρχὴ ζωῆς καὶ τέλος· ἀρχὴ μὲν πίστις, τέλος δὲ ἀγάπη· τὰ δὲ δύο ἐν ἐνότητι γενόμενα Θεὸς ἐστίν, τὰ δὲ ἄλλα πάντα εἰς καλοκαγαθίαν ἀκόλουθὰ ἐστίν». (Ἐφ. 14,1 ἐ.). Κατ' ἐξοχὴν δὲ σπουδαῖον εἶναι διὰ τὸν ἡμέτερον συγγραφέα εἰς τὰ ἐπὶ μέρους ἀμαρτήματα, ἔπως ὁ χριστιανὸς ἀποφεύγῃ τοὺς πειρασμοὺς ἐκ μέρους τῶν τε σχισματικῶν καὶ τῶν αἰρετικῶν. Ἐκ τούτου ἀπαραίτητος εἶναι ἡ ὑπακοὴ εἰς τὸν ἐπίσκοπον καὶ τῶν συνεργῶν αὐτοῦ, ἥτοι τοῦ πρεσβυτερίου καὶ τῶν διακόνων, δι' ὧν ἡ Ὁρθοδοξία καὶ ἡ ὁμόνοια ἐντὸς τῆς κοινότητος, ὡς καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἐπίσης ἐν τῷ Χριστῷ καὶ τῷ Πατρὶ διαφυλάττεται καὶ ἡ εἰκὼν τῆς οὐρανοῦ βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐκτυποῦται καὶ φανεροῦται, ὡς καὶ ἡ ἐνωσις, ἡ ἐνότης καὶ τὰ παρόμοια εἶναι αἱ κύρια ἐννοιαὶ τοῦ πνεύματος τῶν ἠθικῶν διδασκαλιῶν τοῦ

32. Σημ. Ἐν τούτοις ὁ Ἰγνάτιος μὲ τὸν τύπον «κατὰ Θεὸν» δὲν ἀναφέρεται μονομερῶς εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα, ἀλλ' ἅμα καὶ εἰς τὸν Χριστόν. Πβλ. A. Heitmann, *Imitatio Dei. Die ethische Nachahmung Gottes nach der Väterlehre der ersten zwei Jahrhunderte.* Rom. 1940 σ. 72 ἐ. Τοῦτο ἰσχύει ἴσως καὶ διὰ ἀμφοτέρας τὰς θέσεις (χωρία), ἐνθα ὁ Ἰγνάτιος ὁμιλεῖ περὶ τῶν «μμητῶν Θεοῦ» (Ἐφ. 1,1. Τραλλ. 1,2).

33. Πβλ. W. Baur, *Die Briefe des Ignatius* σ. 196.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Αἱ λεπτομέρειαι εἰς τὴν Ἱ. Ἐξομολόγησιν.

Εἶναι γεγονός ὅτι τὸ Μυστήριον τῆς Μετανοίας, ἡ Ἱ. Ἐξομολόγησις ὡς συνηθέστερον λέγεται, ἔχει εἰς τὴν προᾶξιν ἐπιρρασθῆ ἀπὸ πνεῦμα ἀλλότριον τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως. Συγκεκριμένως, ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς περιπτωσιολογίας, (Casuistica), ὅπερ χαρακτηρίζει τὴν ἀντίστοιχον προᾶξιν εἰς τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν. Ἐκεῖ, ὁ πνευματικός, ἐρωτῶν τὸν ἐξομολογούμενον, κατέρχεται εἰς λεπτομερείας, ἢ ἐξαγόρευσις τῶν ὁποίων θεωρεῖται ἀπαραίτητος. Παρ' ἡμῖν ὅμως ἡ τοιαύτη νομικὴ ἀντίληψις δὲν πρέπει νὰ ἔχη θέσιν. Καὶ αἱ ἐρωτήσεις ἄρα αἵτινες ἀντιστοιχοῦν εἰς λεπτομερείας, εἶναι καταδικαστέαι. Ἄς προσέχον λοιπὸν οἱ ἐπωμισμένοι τὸ Μυστήριον πρεσβύτεροι, ὥστε νὰ μὴ ὑποπίπτουν εἰς αὐτὸ τὸ σφάλμα, ποῦ εἶναι ἀπαράδεκτον.

Ἱγνατίου. Ὡς σημεῖα δὲ καὶ ἀπόδειξις τῆς ὀρθοδοξίας ἐμφανίζονται ἐπίσης τὰ ἔργα τῆς φιλανθρωπίας, ἅτινα παρὰ τοῖς αἵρετικοῖς ἐλλείπουσιν (Σμυρν. 6,2). Ἐπ' εὐκαιρίᾳ δὲ συμβουλεύει καὶ παραινεῖ ὁ Ἱγνάτιος πολλάκις καὶ πρὸς ἐκτέλεσιν καὶ ἄλλων ἀρετῶν καὶ ἠθικῶν πράξεων παρὰ τῶν πιστῶν. Ἰδιαιτέρως ἄξιο ἐξάρσεως εἶναι αἱ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Σμύρνης παραινέσεις τοῦ Ἱγνατίου καὶ αἱ συμβουλαί, τὰς ὁποίας συνιστᾷ, ὅπως ὁ ἐπίσκοπος Σμύρνης ἀνακοινώσῃ εἰς τὰ μέλη τῆς ἐκκλησίας του, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας ὀφείλου νὰ διάγουν οἱ ἐν ἀγαμίᾳ διατελοῦντες, ὥστε τὴν παρθενίαν νὰ θεωροῦν ὡς μίμησιν τῆς παρθενίας τοῦ Χριστοῦ, ἃν καὶ συγχρόνως προφυλάσσει ἀπὸ πᾶσαν τυχὸν ὑποτίμησιν τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου (Πολυκ. 5,2). — Σημειωθήτω δ' ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῶν φιλοσόφων, ὡς καὶ τῆς ἠθικῆς τῶν Στωϊκῶν ἐπὶ τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας τοῦ Ἱγνατίου εἶναι σχεδὸν μηδαμινὴ καὶ ἄνευ σημασίας.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων.

Ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς νηστείας τῶν Χριστουγέννων, τὴν ὁποίαν ἀκόμη ἀκολουθοῦν οὐκ ὀλίγοι πιστοί, καλὸν εἶναι νὰ νοθετήσουν ἐγκαίρως οἱ κατ' ἐνορίαν ποιμένες τὰ πνευματικά των τέκνα, διδάσκοντες εἰς αὐτὰ τὸ ὑγιὲς νόημα τοῦ θεσμοῦ τῆς νηστείας. Διότι δὲν λείπουν οἱ εὐσεβεῖς μὲν, ἀλλ' ἀφώτιστοι χριστιανοί, ποὺ προσκολλῶνται εἰς αὐτὴν ὡς εἰς νεκρὸν τύπον, ἔχοντες τὴν ἰδέαν ὅτι ἀρκεῖ ἡ ἀποχὴ ἐξ ὠρισμένων ἐδεσμάτων διὰ νὰ καταστῇ τις ἄξιος προσελεύσεως εἰς τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ἡ ἀληθινὴ νηστεία δὲν εἶναι μόνον ὄλική, ἀλλὰ καὶ πνευματικὴ. Πρέπει δηλαδὴ ἡ ἐγκράτεια εἰς τὰς τροφάς νὰ συνοδεύεται καὶ ἀπὸ ἐγκράτεια ἔναντι πάσης ἐπιληψίμου ἀπολαύσεως, δηλαδὴ ἔναντι τῆς ἁμαρτίας. Μόνον οὕτω προετοιμάζεται ὁ πιστὸς χριστιανὸς καὶ ὄχι, λόγου χάριν, μὴ τρώγων μὲν κρέας ζῶων, ἀλλὰ κατατρώγων τὰς σάρκας τοῦ πλησίον του μὲ τὴν κατάκρισιν, τὸν θυμὸν, τὴν ἀδικίαν κ.λπ.

Οἱ Ἅγιοι Ἄγγελοι.

Ἡ ἐν ὄψει ἑορτῆ τῶν ἀρχιστρατήγων Μιχαὴλ καὶ Γαβριήλ, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν Ἀσωμάτων Δυνάμεων (8ῆ Νοεμβρίου) ἐνέχει ἐν ἰδιαίτερον νόημα διὰ τοὺς ἐπιγείους λειτουργοὺς τοῦ Ὑψίστου. Νόημα φρονηματοσικόν. Ὡς τὰ «λειτουργικά» οὐράνια πνεύματα, οὕτω καὶ οἱ κληρικοὶ εἶναι τεταγμένοι, μὲ βίον ἰσάγγελον, νὰ διακονοῦν εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ γνωστὸν χωρίον τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς (Ἑβρ. α', 14), μιμούμενοι ἐκεῖνα. Μὲ τὸν ποιμαντικὸν ζῆλον, ποὺ πρέπει νὰ τοὺς χαρακτηρίζη, ὁμοιάζουν πρὸς «πυρὸς φλόγα». Μὲ τὴν αὐστηρὰν ἐγκράτειαν, ἣτις δέον νὰ τοὺς κοσμήῃ, ἐνθυμίζουσι τὴν ἄσαρκον πολιτείαν τῶν Ἀγγέλων. Κυρίως δὲ μὲ τὴν ἀκοίμητον φροντίδα των διὰ τὸ ποιμνιον, κορυφώμα ὅλης τῆς ἱερατικῆς δεοντολογίας, ἐκεῖνων τὴν προσφορὰν συμπληροῦν, ὀδηγοῦντες, φυλάττοντες καὶ περιέποντες τὰς ψυχάς. Εἴθε ἡ ἐφετεινὴ ἑορτὴ τῶν Ἀσωμάτων Δυνάμεων νὰ ἐμπνεύσῃ τοὺς ποιμένας μας βαθύτερον καὶ νὰ γίνῃ ἀφετηρία πλουσιωτέρας ἀποδόσεώς των εἰς τὸ ὅπερ ἐπωμίσθησαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔργον.

ΤΟ ΧΡΙΣΤΟΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ*

Γ'

Κατ' ἐξοχὴν τὸ ὀρθόδοξον κήρυγμα δέον νὰ τονίζῃ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου. «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀναστάσεως», ὡς ἐτόνισεν ὁ J. Tyrtiaev. Ὁ διεθνoὺς φήμης θρησκευολόγος καθηγητῆς Friedrich Heiler τῷ Πάσχα τοῦ 1944 ἤρχισε τὸ κήρυγμά του ἐν τῷ πανεπιστημιακῷ ναῶ τοῦ Marburg ὡς ἐξῆς: «Ἡ ἐορτὴ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ἐορτὴ τῶν ἐορτῶν, τὸ κορυφωμα καὶ τὸ κέντρον ὀλοκλήρου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, ἡ μεγάλη ἐορτὴ τῆς χαρᾶς, πρὸς χάριν τῆς ὁποίας ἀντηχοῦν οἱ πασχάλιοι κώδωνες χαρμοσύνως καὶ πανηγυρικῶς καθ' ὅλην τὴν πασχάλιον περίοδον μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς. Διὰ τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τοῦ Μεσαίωνος ἀπωλέσθη ἡ παλαιοχριστιανικὴ ἐορτὴ τῆς νυκτὸς τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἔχει μετατοπίσει τὴν Λειτουργίαν τῆς νυκτὸς τῆς Ἀναστάσεως κατὰ τὴν πρωΐαν τοῦ Μ. Σαββάτου καὶ οὕτως ἀφήρπασεν ἀπ' αὐτῆς τὴν τιμητικὴν θέσιν, ἡ ὁποία ἀρμόζει εἰς αὐτήν. Ἡ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία ἔχει εἰς δευτερεύουσαν μοῖραν τὸ Πάσχα ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν Μ. Παρασκευὴν, τὴν ἡμέραν τῆς συμφιλιώσεως μὲ τὸν Θεὸν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἀντιθέτως ἐφύλαξε πιστῶς τὴν παλαιοχριστιανικὴν παράδοσιν. Αὕτη ἐορτάζει τὸ Πάσχα ὡς τὴν μεγάλην ἐορτὴν καὶ πανήγυριν, οὐχὶ ἀπλῶς ὡς ἐκκλησιαστικὴν ἐορτὴν, ἀλλ' ὡς ἀληθῆ λαϊκὴν ἐορτὴν. Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ζῆ ἐξ ὀλοκλήρου ἐκ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἀναστάσεως. Πᾶσα Κυριακὴ εἶναι δι' αὐτὴν ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως. Μάλιστα, πᾶσα τελεσιουργία τῆς Θείας Εὐχαριστίας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ εἶναι κατ' οὐσίαν πασχάλινῃ λειτουργία». Ἡ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 392 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 19-20 τεύχους.

χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις διὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου ἀνάγεται εἰς τὴν παλαιοχριστιανικὴν πρᾶξιν καὶ ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας κινητήριος δύναμις ἐν μέσῳ σκληρῶν διωγμῶν καὶ μαρτυριῶν ἦτο ἀκριβῶς ἡ χαρὰ ἐκ τῆς περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἐμπειρίας καὶ ἀπολύτου βεβαιότητος. Οὕτω τὸ κήρυγμα θεμελιώνει τὴν πνευματικὴν ζωὴν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ κύκλου τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου κληροδοτηθεῖσαν εἰς τοὺς πιστοὺς βεβαιότητα, ὅτι «ἠγέρθη ὁ Κύριος ὄντως». Ἡ βεβαιότης αὕτη διαποτίζει κατ' ἐξοχὴν τὸ κήρυγμα τῆς Ὀρθοδοξίας, ὅπερ τονίζει, ὅτι «συνετάφημεν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὡσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν» (Ρωμ. στ', 4) καὶ «καταντήσωμεν εἰς τὴν ἐξανάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν» (Φιλιπ. γ', 10). Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν «ἀπαρχῆ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο» (Α' Κορ. ιε', 20).

Τὸ Χριστοκεντρικὸν κήρυγμα συνδέει τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου μετὰ τῆς Ἀναλήψεως αὐτοῦ, ἥτις κατὰ τὸν Θεοφάνη Κεραμέα εἶναι «ἡ τῶν μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ κορωνίς· αὕτη τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἢ τελείωσις». Ἡ Ἀνάληψις εἶναι ἡ ἀνακεφαλαίωσις καὶ συνισταμένη πασῶν τῶν ἑορτῶν, διότι προβάλλει τὸν τελικὸν σκοπὸν πασῶν τῶν ἀπολυτρωτικῶν ἐνεργειῶν τοῦ Κυρίου, πρὸς «μέθεξιν» τῶν ὁποίων εἰς τὸ ἐκάστοτε παρὸν καλεῖ ἡμᾶς ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν ἑορτῶν τοῦ λειτουργικοῦ ἔτους. Ὁ τελικὸς οὗτος σκοπὸς εἶναι ἡ ἀναβίβασις τῆς δεδοξασμένης ἀνθρωπίνης φύσεως εἰς τὸν οὐρανόν. «Πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν» (Ἑβρ. στ', 20) εἰς τὴν ἀνοδικὴν αὐτὴν πορείαν ἐγένετο ἀκριβῶς ὁ Κύριος μετὰ τὴν Ἀνάληψίν Του, ἡ ὁποία ὑπῆρξε τὸ ἐπισφράγισμα τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν μετὰ τὴν Ἀνάστασίν Του, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ὁ Σωτὴρ διὰ τῶν ἐμφανισεῶν Του ἀπεκάλυψε καὶ ἐφάνέρωσεν εἰς ἡμᾶς μίαν ἄγνωστον ἕως τότε ὄντολογικὴν διάστασιν καὶ πραγματικότητα, μίαν νέαν ὑπαρξιν μετὰ ἄφθαρτον καὶ αἰωνίαν ζωὴν. Οὕτως ἡ Ἀνάστασις καὶ Ἀνάληψις τοῦ Κυρίου ἐδημιούργησε βαθεῖαν τομὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ὑλικοπνευματικοῦ σύμπαντος καὶ ἐσήμανε τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ κόσμου.

Ὁ οὐρανός, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναβιβάζεται ἡ δεδοξασμένη ἀνθρωπίνη φύσις διὰ τοῦ ὑπερφυσικοῦ γεγονότος τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, πρέπει νὰ νοηθῆ ὡς ἡ τελικὴ μακαρία κατάστασις, τῆς λυτρώσεως τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ σεσωσμένων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι διὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι εἶναι ἔσαι ἐσσηνωμένοι μετὰ τοῦ Οὐρανοῦ Πατρός. Ὅθεν τὸ διαρκές σύνθημα τοῦ Χριστοκεντρικοῦ κηρύγματος εἶναι ἡ προτροπή: «Τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθήμενος. Τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς (Κολ. γ', 1-2).

Τὸ Χριστοκεντρικὸν κήρυγμα ὡδηγεῖ τοὺς ἀκροατὰς εἰς τὸ νὰ ἐπανακτῆσουν ὅ,τι διὰ τῆς πτώσεως τῶν Πρωτοπλάστων ἢ διὰ τῶν ἰδίων ἀμαρτιῶν ἀπώλυσαν καὶ εἰς τὸ νὰ πραγματοποιήσουν τὸν κύριον σκοπὸν τοῦ χριστιανικοῦ μερφωτικοῦ ἰδεώδους, διαλυπωθέντα ὑπὸ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου διὰ τῶν ἐπιγραμματικῶν λόγων: «Χριστῷ συνιαφῆναί με δεῖ, Χριστῷ συναναστῆναι, συγκληρονομησαί Χριστῷ, υἱὸν γενέσθαι Θεοῦ, Θεὸν αὐτόν».

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ ἱεροκήρυξ δέον νὰ καλῆ συνεχῶς εἰς μετάνοιαν καὶ εἰς τὴν ἐν Χριστῷ ἀναγέννησιν. Ἐπομένως, ὡς ἔλεγεν ὁ Φ. Παπαδόπουλος, «ὅστις τῶν ἱεροκηρύκων τὴν ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας κάθαρσιν καὶ ἐπιστροφὴν τῶν ἀκροατῶν δὲν θεωρεῖ ἀκρότατον καὶ ἱερώτατον τῶν κηρυγμάτων αὐτοῦ σκοπὸν, ἀλλ' ἀνθρωπαρέσκειαν καὶ ἀνθρωποφοβίαν νοσῶν, περιορίζεται εἰς τὸ διδάσκειν μόνον..., οὗτος ἐξελέγχεται μὴ κατανοῶν τὴν τῆς ἱεῖρας ῥητορείας φύσιν... Πρὸς τοὺς τοιούτους ψευδοποιμένας καὶ ψευδοδιδασκάλους ... τάδε λέγει Κύριος διὰ τοῦ προφήτου (Ἰεζεκ. λδ', 4 ἐξ.): «Τὸ ἠσθηνηκὸς οὐκ ἐνισχύσατε, καὶ τὸ κακῶς ἔχον οὐκ ἐσωματοποιήσατε, καὶ τὸ συντετριμμένον οὐ κατεδήσατε, καὶ τὸ πλανώμενον οὐκ ἐπεστρέψατε, καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐζητήσατε».

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΚΑΙ ΗΜΕΙΣ

«Καλόν μοι ἀποθανεῖν εἰς Χριστὸν Ἴησοῦν ἢ βασιλεῦσαι τῶν περάτων τῆς γῆς». (Ἰγν. Ρωμ. 6,4)

1. Ἡ σημασία καὶ ἀξία τῆς θυσίας τοῦ Σταυροῦ.

Ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἔχει ὡς σύμβολον δόξης καὶ θριάμβου κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους τὸν Σταυρόν, τὸ τρισυμμάριστον ξύλον, ἐφ' οὗ ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου προσηλώθη καὶ δι' οὗ ἡ φθορὰ ἐξηφάνισται καὶ κατεπόθη τοῦ θανάτου ἡ δύναμις. Τὸ σύμβολον τοῦτο, τό ποτε τῆς καταισχύνης καὶ κατάρας σημεῖον, ἀνεδείχθη βασιλείω κραταίωμα, σθένος δικαίων, δόξα μαρτύρων, ἱερέων εὐπρέπεια, πιστῶν στηριγμός, τῶν τυφλῶν ὁδηγός καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀήττητον περιτείχισμα. Εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν εἰσῆλθεν ἐφάπαξ ὁ μέγιστος Ἀρχιερεὺς, «αἰωνίαν λύτρωσιν εὐράμενος» (Ἐβρ. θ', 12) διὰ τοῦ τιμίου αἵματος Αὐτοῦ, γενόμενος μεσίτης διαθήκης καινῆς «ὅπως, θανάτου γενομένου εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων, τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι τῆς αἰωνίου κληρονομίας» (Ἐβρ. θ', 15). Ὁ καλὸς Ποιμὴν ἔθυσεν τὴν ψυχὴν Αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν τοῦ λογικοῦ ποιμνίου Του, ἵνα καθάρσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὴν ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας βεβαρημένην συνείδησιν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα τὴν υἰοθεσίαν οἱ πάντες ἀπολάβωμεν (πρβλ. Γαλάτ. δ', 5).

Ἐκτοτε ἡ θυσία τοῦ Σταυροῦ ἐφέλικυσε ὡς ἰσχυρὸς μαγνήτης τὰς θεοφόρους ψυχὰς μυριάδων ἀθλητῶν τῆς πίστεως, οἵτινες, τοῖς Ἐκείνου ἔγχεσι στοιχοῦντες καὶ τὴν παροῦσαν ζωὴν ὡς μηδὲν ἐκλαμβάνοντες, ἤραν τὸν Σταυρόν τοῦ μαρτυρίου καὶ ἠκολούθησαν τὸν Ζωοδότην μέχρι θανάτου, τὸν στέφανον τῆς ζωῆς διώκοντες ἐν τῇ ἀποδημίᾳ ἀπὸ τοῦ γῆϊνου σκηνώματος, ὑπέικοντες εἰς τὴν φωνήν· «Γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς» (Ἀποκ. β', 10). Ἡ σταυρική θυσία, ὡς μέσον ἐξιλαστήριον, φωτίζει τὸν ἄνθρωπον καὶ προδιαγράφει τὴν σκληρὰν στρατείαν τῶν πιστῶν χριστιανῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, οἱ ὅποιοι ἐπιποθοῦν τὸ χάρισμα τοῦ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρίου, ἐμφορούμενοι ὑπὸ Πνεύματος «οὐχὶ δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ» (Β' Τιμ. α', 7). Διότι, ὡς καὶ ὁ χρυσορῆμων Ἀντιοχεὺς λέγει· «Ὅταν λάβῃ τις χάρισμα μαρτυρίου,

λέγεται Πνεῦμα δυνάμεως ἔχειν, τοῦτέστιν χάρισμα· καὶ ἐπειδὴ-
περ τὸ δωρούμενον, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιόν ἐστι, καλεῖται καὶ τὸ δῶ-
ρον ὁμωνύμως τῷ χάρισματι... Τὰ μὲν γὰρ δεινὰ ταῦτα καὶ ἀφό-
ρητα, ἐν βραχεία καιροῦ ροπῇ πάσχουσιν οἱ μάρτυρες, μετὰ δὲ
τὴν ἐντεῦθεν ἀπαλλαγὴν, εἰς οὐρανούς ἀναβαίνουνσιν» (Λόγος Β'
εἰς τοὺς Ἁγ. πάντας).

Τὴν ἐπιπόθησιν ταύτην τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἐν
Χριστῷ ἀναγεννηθέντος, καὶ τὴν φλογερὰν αὐτῆς διάθεσιν τῆς ἐκ
τοῦ «σώματος τῆς ταπεινώσεως καὶ τοῦ θανάτου» (Φιλιπ. γ',
21. Ρωμ. ζ', 24) ἐκδημίας ἀπαντῶμεν εἰς τὴν μεγίστην αὐτῆς
ἐξαρσιν ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ διω-
γμῶν. Τότε ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου ἀπετέλει τὸ σύμβολον οὐχὶ τοῦ
θανάτου ἀλλὰ τῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖον προσείλκυσε καὶ πρὸς τὸ ὁποῖον
ἐν ἀγαλλιάσει ἤγοντο μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἐφρόνουν ὀρθῶς, ὅτι
ὁ θάνατος δὲν ἔγκειται εἰς τὴν ἀπώλειαν τοῦ φθαρτοῦ σώματος,
ἀλλ' εἰς τὴν ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς. Ἐν τῇ πεποιθήσει ταύτῃ ἐλκό-
μενοι πρὸς τὸ μαρτύριον ἐγνώριζον καλῶς ὅτι ἐκ τοῦ θανάτου εἰς
τὴν ζωὴν μεταβαίνουνσιν. Πρὸς τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον καὶ ἀφθαρτον,
τὴν ἡτοιμασμένην διὰ τοὺς ἀγαπῶντας τὸν Θεόν. Ὁ Ὁριγένης
ἐν τῷ «εἰς μαρτύριον προτρεπτικῷ» γράφει μεταξὺ ἄλλων· «Ὅλη
δὲ ψυχῇ νομίζω ἀγαπᾶσθαι τὸν Θεόν ὑπὸ τῶν ἀποσπώντων καὶ
διίστάντων αὐτήν, διὰ πολλὴν τὴν πρὸς τὸ κοινωνῆσαι τῷ Θεῷ
προθυμίαν, οὐ μόνον ἀπὸ τοῦ γηίνου σώματος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ παν-
τός σώματος· οἷς οὐδὲ μετὰ περισπασμοῦ καὶ περιελκυσμοῦ τινος
γίνεται τὸ ἀποθέσθαι «τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως» (Φιλιπ. γ',
21), ὅταν καιρὸς διδῷ διὰ τοῦ νομιζομένου θανάτου ἐκδύσασθαι
«τὸ σῶμα τοῦ θανάτου» (Migne II, 565).

Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀναλάβῃ τὸν σταυρὸν τοῦ μαρτυρίου, ἐὰν
προηγουμένως δὲν πράξῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον καὶ ὁ ἔκουσίως ἀνελθὼν
ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ Ἰησοῦς ἐπραξεν, ἐὰν δὲν ἀρνηθῇ τὸν κόσμον καὶ
πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐὰν δὲν ἀρνηθῇ πρωτίστως ἑαυτὸν. Διότι
τὰ ἐγκόσμια εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι προσκεκολλημένον τὸ σαρκικὸν
φρόνημα, ἔλκουν τὴν ψυχὴν μας καὶ τῆς ἀφαιροῦν τὴν δύναμιν τῆς
πρὸς τὰ ὑπερκόσμια πτήσεως. Προσθέτουν εἰς αὐτὴν ὑλικὸν βάρος,
ὑπὸ τὸ ὁποῖον τὸ πνεῦμα ἀμύπηται καὶ οἱ πόδες δὲν κινοῦνται
πλέον ἐπὶ τὰ ἔχνη, τὰ ὁποῖα ἐχάραξεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν
πορείαν του πρὸς τὸν Γολγοθᾶν καὶ τὰ ὁποῖα ἠκολούθησαν οἱ καλ-
λίνοι τοῦ Χριστοῦ μάρτυρες. Τὸ πνεῦμα ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐπι-
θυμιῶν τῆς σαρκός, ἀποτελματοῦται ἐντὸς τῆς ἰλῦος τῶν ἐγκο-
σμίων ἀγαθῶν. Καὶ ὁμοιάζει μὲ πτηνὸν τοῦ ὁποῖου αἱ πτέρυγες
ἀπεκόπησαν καί, παρὰ τὰ σκιρτήματά του, ἀδυνατεῖ ν' ἀνυψωθῇ

ἐκ τῆς γῆς πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ διασχίσῃ τοὺς καθαρὸς αἰθέρας.

2. Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία εἶναι Ἐκκλησία μαρτύρων.

Πρὶν ὁ Θεάνθρωπος ὑποστῆ τὸν σταυρικὸν μαρτυρικὸν θάνατον, χάριν τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καθηλώσας τὴν ἀναμάρτητον ἑαυτοῦ σάρκα ἐπὶ τοῦ ξύλου, ἐξ οὗ ἐξεπήδησεν ἡ ζωὴ, ὁ θάνατος ἐθεωρεῖτο ὡς τι τὸ φοβερὸν καὶ ἀποτρόπαιον. Διότι γενικῶς ἐπιστεύετο ὅτι ὁ θάνατος τοῦ σαρκίνου περιβλήματος ἀποτελεῖ τὸ τέρμα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ὅθεν θρήνους καὶ κοπετοὺς προεκάλει τὸ γεγονὸς καὶ δάκρυα καὶ λύπην ἀπαραμύθητον. Ἀφ' οὗτου ὅμως διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς ζωῆς κατελύθη τὸ κράτος τοῦ θανάτου καὶ φανερὸν τοῖς πᾶσι, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ἐγένετο ὅτι ὁ φυσικὸς θάνατος δὲν ἀποτελεῖ τὸ τέρμα ἀλλὰ τὴν ἀπαρχὴν μιᾶς νέας αἰωνίου ζωῆς, οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύσαντες ἐπιποθοῦν οὐχὶ τὴν μένουσαν πόλιν ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν καὶ αἰωνίαν, τὴν ἐν οὐρανοῖς. Διότι ὅσοι διὰ τοῦ ἐν Χριστῷ βαπτίσματος συνετάφησαν μετ' Αὐτοῦ, ἀπεκδυσάμενοι (τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας) (Ἐφεσ. δ', 22) τῆς σαρκός, πιστεύουν ὅτι θὰ συνεγερθῶσι μετ' Αὐτοῦ, διότι Αὐτὸς εἶναι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ (πρβλ. Ἰωάν. ια', 25). Διὰ τοῦτο ὁ Σταυρὸς, τοῦτέστι τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ πάσχειν καὶ ἡ προσδοκία τῆς ἀναστάσεως κατέστησαν αἱ κεντρικώτεραι ιδέαι τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἧτις εἶναι Ἐκκλησία μαρτύρων. Καὶ πιστεύομεν, τόσον εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ, ὡς θυσίας λυτρωτικῆς, ὅσον καὶ προσδοκῶμεν καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν. Διότι, ἂν ἡ ἀνάστασις νεκρῶν ἦτο φερόμενη, τότε καὶ ἡ χριστιανικὴ ἐλπίς θὰ ἦτο ματαία καὶ αἱ βάσανοι καὶ τὰ ὑπὲρ Χριστοῦ μύρια μαρτύρια θὰ ἦσαν τὸ ὑλάχιστον παραλογισμοὶ καὶ θὰ ἐστεροῦντο νοήματος καὶ ἀντικειμένου. Ἄλλ' ὁ Χριστὸς «ἐγγίγεται ἐκ νεκρῶν» κατὰ τὴν περὶ τοῦτου βεβαίωσιν καὶ τοῦ ἄλλοτε σφοδροῦ πολεμίου Αὐτοῦ ἀποστόλου Παύλου, γενόμενος «ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων». Καὶ συνεπῶς ὅσοι ἐγένοντο μέτοχοι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, εἶναι ἀπολύτως βέβαιοι ὅτι καὶ τῆς ἀναστάσεως θὰ μετάρχωσιν. Ἄλλως ἢ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θυσία τοῦ Κυρίου θὰ ἦτο γεγονὸς περιορισμένης ἀξίας, τὸ δὲ κήρυγμά του δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ συγκλονίσῃ καὶ μετὰ τὸν θάνατον Ἐκείνου τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν καὶ νὰ συγκεντρώῃ περίξ τοῦ Σταυροῦ τὰς ἀγνοτέρας καὶ καθαρωτέρας διανοίας.

Ἡ τὸν κόσμον ὅλον καταπλήξασα περιφρόνησις τοῦ θανάτου ὑπὸ τῶν χριστιανῶν, ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως μοναδικὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν θρησκειῶν νίκην. Ἐν τῷ θεαυδρικῷ σχήματι τοῦ Ἰησοῦ, ἡ θεωθεῖσα ἀνθρωπίνη φύσις ἐδάμασε τὸν θάνατον διὰ τοῦ θανάτου τῆς σαρκός, διὰ τὴν ὑπογραμμισθῆ ἐν τῷ γεγονότι τούτῳ ὅτι τὸ φθαρτὸν δέον νὰ καταποθῆ ὑπὸ τῆς ἀφθαρσίας, ἡ σὰρξ ὑπὸ τοῦ πνεύματος. Τὸ μαρτύριον ὑπὲρ Χριστοῦ ἐνεφάνιζε τὴν αἴγλην θαυμασίας ὀπτασίας, διότι ἤνοιγε τὰς πύλας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἔλαβον τὴν κλήσιν καὶ ἐφλέγοντο ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀκολουθήσωσι τὸν Ἰησοῦν μέχρι θανάτου. Ὅθεν ἡ νίκη τοῦ Σταυροῦ εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ὑπῆρξε θρίαμβος τοῦ Φωτὸς ἐπὶ τοῦ σκότους, νίκη τῆς ζωῆς ἐπὶ τοῦ θανάτου: «Τοῦ μὲν γὰρ καταλεύσθαι τὸν θάνατον, καὶ νίκην κατ' αὐτοῦ γεγενῆσθαι τὸν σταυρόν, καὶ μηκέτι λοιπὸν ἰσχύειν, ἀλλ' εἶναι νεκρὸν αὐτὸν ἀληθῶς, γνώρισμα οὐκ ὀλίγον, καὶ πίστις ἐναργῆς παρὰ πάντων τῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν αὐτὸν καταφρονεῖσθαι, καὶ πάντας ἐπιβαίνειν κατ' αὐτοῦ, καὶ μηκέτι φοβεῖσθαι τοῦτον, ἀλλὰ τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ, καὶ τῇ εἰς Χριστὸν πίστει καταπατεῖν αὐτὸν ὡς νεκρὸν. Πάλαι μὲν γὰρ πρὶν τὴν θείαν ἐπιδημίαν γενέσθαι τοῦ Σωτῆρος, φοβερὸς ἦν καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀγίοις ὁ θάνατος, καὶ πάντες τοὺς ἀποθνήσκοντας ὡς φθειρομένους ἐθρήνουν· ἄρτι δὲ τοῦ Σωτῆρος ἀναστήσαντος τὸ σῶμα, οὐκέτι μὲν ὁ θανάτος ἐστι φοβερὸς, πάντες δὲ οἱ τῷ Χριστῷ πιστεύοντες ὡς οὐδὲν αὐτὸν ὄντα πατοῦσι καὶ μᾶλλον ἀποθνήσκειν αἰρουνται, ἢ ἀρνήσασθαι τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν... Καὶ τούτου τεκμήριον, ὅτι, πρὶν πιστεύσουσιν οἱ ἄνθρωποι τῷ Χριστῷ φοβερὸν τὸν θάνατον ὀρώσι καὶ δειλιῶσιν αὐτόν· ἐπειδὴν δὲ εἰς τὴν ἐκείνου πίστιν καὶ διδασκαλίαν μετέλθωσι, τοσοῦτον καταφρονοῦσι τοῦ θανάτου, ὡς καὶ προθύμως ἐπ' αὐτὸν ὀρμᾶν καὶ μάρτυρας γίνεσθαι τῆς κατ' αὐτοῦ παρὰ τοῦ Σωτῆρος γενομένης ἀναστάσεως» (Μεγ. Ἀθαν. «Λόγος περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου» (Migne 25, 141 G).

3. Ἡ ἀδυναμία τῶν νεωτέρων χριστιανῶν νὰ κατανοήσωσι τὴν ἀξίαν τοῦ μαρτυρίου.

Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον μὲ τόσην φροντίδα περιποιούμεθα καὶ τόσον ἀνοήτως καλλωπίζομεν ἐξωτερικῶς, τὸ σῶμα δηλαδὴ τῆς ταπεινώσεως καὶ τοῦ θανάτου, εἶναι ὁ πλέον θανάσιμος ἐχθρὸς μας καὶ τὸ μέγιστον ἐμπόδιον διὰ τὴν τελείωσιν καὶ σωτηρίαν μας. Αὐτὸ τὸ σῶμα, ἐξ οὗ πᾶσα ἁμαρτία καὶ ταπεινὴ ἐπιθυμία γεννᾶται, οἱ ἀθληφόροι μάρτυρες τῆς χριστιανικῆς πίστεως τὸ καθήλωσαν

ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ τὸ ἐθανάτωσαν. Οὕτω αἱ ψυχαὶ των, λυτρωθεῖσαι ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς σαρκός, ἀνεζήτησαν καὶ εὑρον εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ τὸ ποθητὸν κατοικητήριον. Εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ χριστιανοῦ τῆς ἐποχῆς μας τὸ νόημα τοῦ μαρτυρίου διατηρεῖ ἴσως τὴν αἴγλην του καὶ τὸ μεγαλεῖον του, πλὴν ὅμως δὲν εὐρίσκει τὴν δύναμιν, ἢ μᾶλλον δὲν εὐρίσκει τὸ κατάλληλον ἔδαφος διὰ τὴν συνέχισίν του. Ἡ χριστιανικὴ κοινωνία ἀπώλεσε, ὄχι μόνον τὴν ψυχικὴν ἐνόητά της, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀρετάς της, δι' ἃς σεμνύεται ἡ ἀρχαία ἡμῶν Ἐκκλησία. "Ὅχι μόνον ἀρνούμεθα καὶ οὔτε κἀν διανοήθημεν νὰ υποστῶμεν μαρτυρικὸν θάνατον χάριν τῆς πίστεώς μας, ἀλλὰ καὶ εἴμεθα ἀπρόθυμοι καὶ εἰς τὴν παραμικρὰν ὑλικὴν θυσίαν ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. Μᾶς τρομάζει ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐρχόμεθα ὅταν ἐπιστῇ ἡ στιγμή, ἄνευ οὐδεμιᾶς προπαρασκευῆς. Διακανονίζομεν δι' ἑνὸς συμβολαιογραφικοῦ ἐγγράφου — ὅσάκις προλαμβάνομεν — τὰ τῶν ἐγκοσμίων ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα μετὰ θλίψεως ἐγκαταλείπομεν εἰς τὴν γῆν, καὶ ὡς τελευταῖον μόλις καθῆκον ἀπομένει ἡ Θεία Μετάληψις. Καὶ τὰ πάντα ἔχουν καλῶς. Καὶ ἐπακολουθεῖ ὁ θρῆνος διὰ τὸν θάνατον. Τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις ὅτι ζῶμεν οὐχὶ διὰ τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ διὰ τὸν κόσμον. Εἶναι ἐπὶ πλέον ἀπόδειξις τοῦ ὅτι εἰς οὐδὲν ἐλπίζομεν μετὰ θάνατον. "Ἄρα «ματαία ἡ πίστις ἡμῶν» (Α' Κορ. ιε', 17). Ἄλλὰ ποία πίστις;

Πόσον μακρὰν ἀπέχομεν ἀπὸ τῆς περὶ ζωῆς καὶ θανάτου χριστιανικῆς ἀντιλήψεως! Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ κατανοήσωμεν τὴν σημασίαν τοῦ Σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Σωτῆρος καὶ τὸ ἱερὸν πάθος ὑπὲρ τοῦ μαρτυρίου διὰ τὸν Χριστὸν τοῦ θείου Παύλου, τοῦ θεοφόρου Ἱγνατίου καὶ τόσων ἄλλων μαρτύρων τῆς πίστεως; Παραμένει δι' ἡμᾶς, τοὺς οὕτω φρονοῦντας, ἀνεξήγητος ἢ πρὸς τὸ μαρτύριον ἔφεσις καὶ ἡ περιφρόνησις τῆς παρουσίας ζωῆς ὑπὸ τῶν ἀγίων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες ἐγένοντο ὑπήκοοι τοῦ Χριστοῦ μέχρι θανάτου. Πῶς νὰ συγκινηθῶμεν ἡμεῖς, τοὺς ὁποίους καταφλέγει φιλόβυλον πῦρ, ἀπὸ τοὺς θερμοὺς ὑπὲρ τοῦ μαρτυρίου του λόγους τοῦ Ἱγνατίου Ἀντιοχείας; «Οὐδὲν μοι ὠφελήσει τὰ πέρατα τοῦ κόσμου οὐδὲ αἱ βασιλεῖαι τοῦ αἰῶνος τούτου. Καλὸν μοι ἀποθανεῖν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, ἢ βασιλεῦεν τῶν περάτων τῆς γῆς. Ἐκεῖνον ζητῶ, τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντα· ἐκεῖνον θέλω, τὸν δι' ἡμᾶς ἀναστάντα... Μὴ ἐμποδίσητέ μοι ζῆσαι, μὴ θελήσητέ με ἀποθανεῖν, τὸν τοῦ Θεοῦ θέλοντα εἶναι κόσμω μὴ χάρισηθε μηδὲ ὕλη ἐξαπατήσητε· ἄφετέ με καθαρὸν φῶς λαβεῖν... Ἐπιτρέψατέ μοι μιμητὴν εἶναι τοῦ πάθους τοῦ Θεοῦ μου» (Ἱγν. Ρωμ. 6,1-3. Migne 5, 692 B). Εἰς τὴν θεοφόρον ψυχὴν τοῦ Ἱγνατίου ἡ μετὰ

Χριστοῦ ἔνωσις ἐπρόβαλλεν ὡς καθαρὸν φῶς, ὡς ζωή, χάριν τῆς ὁποίας ἀπηρεῖτο ὅλους τοὺς θησαυροὺς τοῦ κόσμου καὶ τὰς βασιλείας τοῦ αἰῶνος τούτου. Καὶ μετὰ τὸ πάθος, τὸ ὁποῖον μᾶς ὑπενθυμίζει τὸν Χριστοκεντρικὸν Παῦλον, ἀναφωνεῖ· «πῦρ καὶ σταυρός, θηρίων τε συστάσεις, ἀνατομαί, διαίρεσεις, σκορπισμοὶ ὀστέων, συγκοπή μελῶν, ἄλεσμοὶ ὄλου τοῦ σώματος, κακαὶ κολάσεις τοῦ διαβόλου ἐπ' ἐμὲ ἐρχέσθωσαν, μόνον ἵνα Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχω» (Αὐτ. 5,3 Migne 5, 692 A).

Τότε μόνον θὰ κατανοήσωμεν τὸ φρόνημα καὶ τὴν διάθεσιν τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ ἀθλησάντων μαρτύρων ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι καλεῖσθαι χριστιανοί, ὅταν ἀναλογισθῶμεν τὴν ματαιότητα τοῦ παρόντος κόσμου ἐπὶ τοῦ ὁποίου οὐδεὶς ἄνθρωπος ἔμεινεν αἰωνίως. Ὅταν σκεφθῶμεν ὅτι ἐρχόμεθα καὶ παρερχόμεθα ὡς προσωρινοὶ καὶ μάλιστα ἐπειγόμενοι ἐπισκέπται πανδοχείου, οἱ ὁποῖοι παραμένουν ἐν αὐτῷ μόνον δι' ὅσον χρόνον εἶναι ἀπαραίτητον πρὸς τακτοποίησιν ὑποθέσεων τῶν ἐν τῇ ξένῃ πόλει, ἔνθα εἶναι παρεπίδημοι, καὶ εἶτα ἐπείγονται νὰ ἀναχωρήσουν. Τὴν λαμπρὰν αὐτὴν παρομοίωσιν χρησιμοποιεῖ ὁ ἱερός Χρυσόστομος εἰς τὸν πρὸς Εὐτρόπιον λόγον του διὰ τὴν ὑπομνήσῃ τὴν ματαιοδοξίαν του· «Πανδοχεῖόν ἐστὶν ὁ παρὼν βίος. Εἰσῆλθομεν, καταλύομεν τὸν παρόντα βίον· σπουδάζομεν ἐξελθεῖν μετὰ καλῆς ἐλπίδος, μηδὲν ἀφῶμεν ᾧδε, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν ἐκεῖ (εἰς τὴν ἄνω πόλιν)» (Migne52, 401).

Ὅθεν καιρὸς καὶ ἡμεῖς οἱ ὁμολογοῦντες Χριστὸν «ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι» (Ρωμ. ιγ', 11). Ἄς ἀνορθώσωμεν τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατά μας καὶ ἀποθέτοντες πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς ἅς τρέξωμεν πρὸς τὸν προκειμένον ἡμῖν ἀγῶνα, ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τοσοῦτον περιεχόμενον νέφος μαρτύρων καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀρχηγοῦ ἡμῶν, ὅστις, ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς, σταυρὸν ὑπέμεινε, ἀισχύνης καταφρονήσας, ἵνα λάβωμεν τὸν στέφανον τῆς ζωῆς.

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἀπὸ τὸ ἑορτολόγιο τῆς Ἐκκλησίας μας

Ο Ο Σ Ι Ο Σ Α Ν Τ Ω Ν Ι Ο Σ

Ὁ ὄσιος Ἀντώνιος ἀσφαλῶς εἶναι μιὰ ἀπ' τὶς ἐξαιρετικές δόξεις τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας μας. Εἶναι ὁ πραγματικὰ μεγάλος ἀσκητής, ὁ ἀνδρεῖος μαχητής κατὰ τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ κι ὁ ἱεραπόστολος. Χαρακτηρίζεται, δίκαια, σάν «Ἡρωας τῆς ἐρήμου», ὅπως τὸν ὀνόμασε ὁ χριστιανικὸς κόσμος, γιὰ τὰ ἰδιαίτερα χαρίσματα καὶ τὶς λαμπρὲς ἀρετὲς του.

Ὁ Ἀντώνιος εἶναι καὶ ἓνας ἀπ' τοὺς πιὸ δημοφιλεῖς ἀγίους τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸ πνευματικὸ αἰσθητήριό του λαοῦ εἶναι ἀναπτυγμένο καὶ βρίσκεται σὲ θέση νὰ ξεχωρίζει τὶς ἀξίες. Γιὰ νὰ συνεχισθῆ, ὅμως, αὐτὸ πρέπει ἡ Ἐκκλησία νὰ φροντίζει νὰ φέρνει σὲ γνωριμία τὰ ἐκλεκτὰ μέλη τῆς θριαμβεύουσας (στοὺς οὐρανοὺς) Ἐκκλησίας μ' ἐκεῖνα τῆς στρατευόμενης (πάνω στὴ γῆ), μ' ἐμᾶς τοὺς πιστοὺς. Πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτὸ βιβλία σάν κι αὐτὸ πρέπει νὰ κυκλοφοροῦν ἀνάμεσα στὸ λαὸ μας, σάν εὐχάριστα, ἐπαγωγὰ καὶ ψυχωφελῆ ἀναγνώσματα.

Ὁ Ἅγιός μας θεωρεῖται κι εἶναι ὁ θεμελιωτὴς τοῦ μοναχισμοῦ. Ἡ Ζωὴ του, ὁ ἀσκητικὸς βίος του, τὸ παράδειγμα ποὺ ἔχει ἀφήσει σ' ἐμᾶς, ἔγιναν «κανόνες» γιὰ τοὺς μεταγενέστερους μοναχοὺς καὶ μοναχές, πραγματικὰ «θεωρίας ἐπίθασις». Καὶ τ' ὄνομά του ἀκόμα, ὅσο ζοῦσε, εἶχε γίνεи σύμβολο κι ὑπογραμμὸς ἄσκησης καὶ χριστιανικῆς τελειότητος.

Ὁ Μέγας Ἀντώνιος γεννήθηκε τὸ 251 μ.Χ. στὴν κωμόπολη Κομᾶ τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, κοντὰ στὴ Μέμφιδα. Οἱ γονεῖς του ἦταν εὐσεβεῖς κι εὐποροί, γνωστοὶ γιὰ τὴ φιλανθρωπική τους δραστηριότητα σ' ἔργα ἀγάπης. Ὑπῆρξαν ἀφοσιωμένοι στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ Ἀντώνιος ἀπ' τὴν παιδική του ἡλικία εἶχε πάρει χριστιανικὴ ἀνατροφή ἀπὸ τοὺς γονεῖς του.

Ὁ Ἀντώνιος ἀπὸ μικρὸς διακρινόταν γιὰ τὴν ὀλιγάρκειά του. Φημιζόταν, ἀπὸ παιδί ἀκόμη, γιὰ τὴν εὐφροσύνη κι

ἀντίληψή του, γιὰ τὴν ὀξεία κρίση καὶ γιὰ τὸ δυνατό μνημονικό του. Ἦταν ἀπὸ νεαρὸς εὐλαβῆς, ὑπομονητικός, καρτερικός, ἀπλὸς καὶ ταπεινός. Ἰδιαίτερη ἐντύπωση ἔκανε σ' ὅλους πού τὸν γνώριζαν ἡ προθυμία, ἡ ἐξυπηρετικότητά κι ἡ ἀγάπη του πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Αὐτὸ τὸ «παιδί θαῦμα», εἶχε ἓνα βασικὸ ἐλάττωμα: ἀντιπαθοῦσε τὰ γράμματα, γι' αὐτὸ καὶ δὲν τᾶμαθε. Χάρη ὅμως στὴν τεράστια μνήμη του καὶ τῇ φιλομάθειᾳ γινώριζε ἀπὸ μνήμης πολλά. Ἔτσι φοιτώντας τακτικὰ στὸ ναὸ καὶ χάριε στὴν προσεκτικὴ τῷ ἀκρόαση τῶν ἱερῶν κειμένων, ἤξερε ἀπ' ἑξω τὰ λειτουργικὰ ὅλα καὶ τίς εὐαγγελικὰς κι ἀποστολικὰς περικοπὰς πού ἄκουε κατὰ τὸν ἐκκλησιασμό του. Ἀκούοντας κηρύγματα εἶχε μάθει τόσα πολλά, πού ἐντυπωσίαζε τοὺς συγχρόνους του. Ὁ καλύτερος κι αὐθεντικότερος βιογράφος του, ὁ Μέγας Ἀθανάσιος γράφει: «Προσεῖχεν οὕτω τῇ ἀναγνώσει, ὡς μηδὲν τῶν γεγραμμένων ἀπ' αὐτοῦ πίπτειν χαμαὶ» καὶ «προσέχων τοῖς ἀναγνώσμασι, τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν ἐν ἑαυτῷ διετήρει». Ἡ μνήμη του, κατὰ τὸν ἅγιο Ἀθανάσιο, ἀντικαθιστοῦσε τὰ βιβλία!

Ὁ Ἀντώνιος μόλις 18 χρονῶν, ἔμεινε ὀρφανὸς ἀπὸ πατέρα καὶ μητέρα. Ἔτσι εἶχε καθῆκον νὰ μεριμνήσει γιὰ τὴ μικρὴ του ἀδελφή, καὶ τίς ὑποθέσεις τῆς οἰκογενείας του. Ἐπειδὴ, ὅμως, οἱ φροντίδες αὐτὲς ἦταν τελείως ξένες πρὸς τὴν ἰδιοσυγκρασίᾳ τοῦ Ἀντωνίου, γιὰ τοῦτο ἄρχισε νὰ τὸν ἀπασχολεῖ σοβαρὰ ὁ τρόπος τῆς ἀντιμετωπίσεώς τους. Ἐξετάζονταί ὅλες τίς ἀνάλογες περιπτώσεις, δηλαδὴ τί ἔκαναν εὐσεβεῖς ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ σὲ παρόμοιες περιστάσεις, κατέληξε στὴν ἀπόφαση νὰ ἐκποιήσῃ τ' ἀκίνητα πού εἶχε καὶ νὰ τὰ μοιράσῃ στοὺς φτωχοὺς τοῦ χωριοῦ του. Μόνο γιὰ τὴν συντήρησιν τῆς ἀδελφῆς του κράτησε μικρὸ μέρος τῆς περιουσίας του. «Εἶχε, ἀναφέρει ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ἀπὸ τοὺς προγόνους του τρακόσια χωράφια πολὺ εὐφορα πού τὰ χάρισε στοὺς συγχωριανούς του, γιὰ νὰ μὴν ἔχει ἐνοχλήσεις αὐτὸς κι ἡ ἀδελφή του».

Κάποτε ὁ Ἀντώνιος ἄκουσε στὴν ἐκκλησία νὰ μὴ μεριμνοῦμε γιὰ τὴν αὐριανὴ μέρα, διότι «ἡ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς». Ἐξέλαβε κατὰ γράμμα τὴν εὐαγγελικὴν φράση καὶ μοίρασε στοὺς φτωχοὺς καὶ τὸ ἐλάχιστο ὑπόλοιπο πού εἶχε κρατήσῃ γιὰ τὴν ἀδελφή του. Ἔτσι ἔκλεισε τὴν ἀδελφήν του σὲ παρθενῶνα (γυναικεῖο μοναστήρι) κι ὁ ἴδιος

ἄρχισε νὰ Ζεῖ ἀσκητικά. Τέτοια χειρονομία κάνουν μόνο ἄνθρωποι δυνατοὶ καὶ πνευματικοὶ σὰν τὸν Ἀντώνιο.

Σ' αὐτὰ τὰ χρόνια κοντὰ στὴν πατρίδα του Κομᾶ ἕνας σεβάσμιος Γέροντας ἀσκήτευε σ' ἕνα κελλί, ἄνθρωπος μὲ φήμη ὀσίου. Τὸν πλησίασε. Πῆρε ὁδηγίες καὶ μιμήθηκε τὸ παράδειγμά του. Τὸ ἴδιο ἔκανε κάθε φορὰ πού εἶχε πληροφορίες, ὅτι κάπου ζοῦν ἀσκητές. Φρόντιζε νὰ τοὺς συναντήσει μὲ σκοπὸ κάτι ν' ἀκούσει καὶ νὰ διδαχθεῖ. Ταυτόχρονα, μὲ τὰ ἐνδιαφέροντά του γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωή, ἐργαζόταν γιὰ νὰ ἐξασφαλίσει τὴν τροφή του, ὅσο λιτὴ κι ἂν ἦταν αὐτή.

Ὁ Ἀντώνιος κατέφυγε σ' ἕνα δικό του ἀσκηταριό, ὅπου ἔζησε πολλὰ χρόνια μόνος, προσευχόμενος, ἐργαζόμενος καὶ παλεύοντας μὲ πειρασμούς. Ἐκεῖ μὲ θαυμαστὸ θάρρος καὶ ἀληθινὴ πίστη κατανίκησε ὅλες τὶς ἐπιθέσεις τοῦ σατανά. Φεύγει ἀπὸ τὸ ἀσκητήριο αὐτὸ καὶ πηγαίνει σ' ἕναν ἄλλο χῶρο πού ἔμοιαζε περισσότερο μὲ τάφο παρά μὲ κατοικία. Κι ἀπ' αὐτὴ τὴ θέση φεύγει. Περνᾷ τὸ Νεῖλο καὶ καταλήγει σ' ἕνα χαλασμένο φρούριο, ὅπου ἔμεινε εἴκοσι ὀλόκερα χρόνια. Ὁ λόγος πού οἱ ἀσκητές ἀλλάζουν λημέρι, εἶναι νὰ μὴ ξέρουν οἱ θαυμαστές τους πού βρίσκονται γιὰ νὰ μὴ ἐνοχλοῦνται στὴν ἀσκησὴ τους.

Ἦστερα, ὅμως, ἀπὸ πολλὰ χρόνια ὁ Ἀντώνιος, μακριὰ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους, πού ἐπίμονα τὸν παρακαλοῦσαν νὰ τοὺς βοηθήσει καθοδηγώντας τους στοὺς ἀγῶνες τῆς ζωῆς, δέχθηκε, τελικά, νὰ βλέπει ἀνθρώπους στὸ ἐρημητήριο του. Ἔτρεχαν ἀπὸ διάφορα χωριά καὶ πόλεις κοντὰ στὸν Ὅσιο γιὰ νὰ μελετήσουν καὶ θαυμάσουν, νὰ διδαχτοῦν, νὰ θεραπευτοῦν μὲ τὶς θαυματουργές προσευχές του.

Αὐτὴ ἡ κοσμοσυρροή, ἡ ἀσυνήθιστη «κοινωνικὴ ζωὴ» γιὰ τὸν ἀσκητὴ, ἦταν πειρασμός. Γι' αὐτὸ ἀποφασίζει καὶ ἀναχωρεῖ στὰ ἐνδότερα τῆς ἐρήμου. Ξεκινᾷ μὲ Σαρακηνοὺς, νομάδες τῆς Ἀφρικῆς, καὶ ἀφοῦ ταλαιπωρήθηκε τρία μερόνυχτα, φτάνει σ' ἕνα ψηλὸ βουνό, ὅπου ὑπῆρχαν φοινικόδεντρα (χουρμαδιές) καὶ δροσερὴ πηγὴ. Ἀρχικὰ τρεφόταν μὲ τὸ ψωμί πού τοῦ προμήθευαν οἱ Σαρακηνοί. Ἀργότερα πού ἔμαθαν τὸν τόπο τῆς διαμονῆς τοῦ Ἀντωνίου οἱ μοναχοὶ τῆς περιφέρειας, αὐτοὶ φρόντιζαν γιὰ τὸ ψωμί του.

Ὁ Ὅσιος σκέφτηκε πὼς μπορούσε μόνος του νὰ καλλιεργήσει λίγο σιτάρι γιὰ τὶς ἀνάγκες του. Ἔτσι δὲ θὰ γι-

νόταν βάρος σ' ἄλλους. Καλλιεργεῖ μόνος του λίγη γῆ, σπέρνει καὶ θερίζει. Στὴ συνέχεια φυτεύει λαχανικά, γιὰ νὰ προσφέρει στοὺς ἐπισκέπτες του γιὰ φιλοξενία. Πλέκει καλάθια, μικροεργόχειρα γι' ἀνταλλαγὴ μὲ τροφές. Ἄλλὰ καὶ σ' αὐτὸ τὸ καταφύγιο ὁ ἐρχομὸς πολλῶν θαυμαστῶν του, τὸν κουράζει. Ζητοῦσαν τὴ θαυματουργικὴ του βοήθεια γιὰ τοὺς ἀρρώστους. Κάποτε μάλιστα εἶπε σ' ἓνα στρατιωτικὸ πού ζητοῦσε νὰ θεραπεύσει τὴν κόρη του: «Ἄνθρωπε, τί μοῦ κατακράζεις; Ἄνθρωπος εἶμαι κι ἐγὼ ὅπως ἐσύ ἂν πιστεύεις προσεύξου στὸ Θεὸ καὶ τὸ αἴτημά σου θάκουσθεϊ». Καὶ πράγματι, εὐθύς πού πίστεψε ὁ στρατιωτικὸς κι ἀφοῦ ἐπικαλέσθηκε τὸ Χριστὸ —γράφει ὁ Μ. Ἀθανάσιος— «ἀπῆλθεν, ἔχων τὴν θυγατέρα καθαρισθεῖσαν ἀπὸ τοῦ δαίμονος».

Γιὰ πρώτη φορὰ ὕστερα ἀπὸ μακρόχρονη σκληρὴ ἄσκηση τὸ 311 μ.Χ. κατεβαίνει στὴν Ἀλεξάνδρεια κατὰ τὸ διωγμὸ τοῦ Μαξιμίνου, γιὰ νὰ ἐνθαρρύνει, ἐνισχύσει καὶ νὰ βοηθήσει τοὺς ὁμολογητὲς καὶ τοὺς μάρτυρες. Μετὰ πού ὁ διωγμὸς κόπασε ὁ Ἀντώνιος γύρισε καὶ πάλι στὴν προσφιλή του ἔρημο. Αὐτὴ τὴ φορὰ γιὰ ν' ἀποφύγει τὴ συρροὴ τῶν θαυμαστῶν του, ἀποφασίζει νὰ φτάσει βαθύτερα στὴν ἔρημο, κοντὰ στὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα. Ἀλλὰ ξανά οἱ χριστιανοὶ ἀνακαλύπτουν τὸ κρησφύγετό του. Ἡ ἀρετὴ τοῦ Ἀντωνίου καὶ ἡ ὁσιότητά του τραβοῦσε τὸν κόσμον. Ἡ ἀγιοςύνη ἔχει δύναμη ἔλξης. Συγκινεῖ ἐκείνους πού τὴν στεροῦνται, ἀλλὰ τὴν σέβονται καὶ θέλουν νὰ τὴν ἀποκτήσουν.

Τὸ ἔτος 352 ὁ Ἀντώνιος κατεβαίνει γιὰ δευτέρη φορὰ στὴν Ἀλεξάνδρεια σὲ ἡλικία ἑκατὸ χρονῶν καὶ πάνω. Σκοπὸς του ἦταν ν' ἀντικρούσει τὴν αἵρεση τῶν ἀρειανῶν, τὴν ὁποία ὑποστήριζαν ἰσχυροὶ κοσμικοὶ ἄρχοντες. Ἡ παρουσία του προκαλεῖ τέτοια ἐντύπωση στὸ λαό, ὥστε καὶ οἱ εἰδωλόλατρες ἀκόμη ἐθνικοὶ μὲ τοὺς ἱερεῖς τους ἔρχονται στὸ ναὸ γιὰ νὰ δοῦν ἓναν «ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ», ὅπως ἔλεγαν. Πολλοὶ ἦταν ἐκεῖνοι πού πίστευαν, ὅτι ἂν θά ᾗγγιζαν τὰ τριμμένα τριβῶνά του θά θεραπεύονταν, ἀπ' τὶς ἀρρώστιες πού τοὺς βασάνιζαν. Καὶ πράγματι δὲν ἦταν λίγοι ἐκεῖνοι πού εὑρίσκαν τὴ γιατριά τους. Ἔτσι μέσα στίς λίγες μέρες πού ἔμεινε στὴν Ἀλεξάνδρεια ἐγίναν πολλοὶ χριστιανοί. Τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀντωνίου κατὰ τοῦ ἀρειανισμοῦ ἦταν λιγόλογο κι ἀπλό. Συνιστοῦσε στοὺς χριστιανοὺς ν' ἀκοῦν καὶ νὰ πειθαρχοῦν στὸν ποιμενάρχη τους Ἀθανάσιο καὶ ν' ἀποφεύ-

γουν κάθε άλλη διδασκαλία. Τὸν ἀρειανισμό χαρακτήριζε ὡς «αἵρεσιν ἐσχάτην καὶ πρόδρομον τοῦ ἀντιχριστοῦ».

Αὐτὰ τὰ ἀπλὰ λόγια μέσα σ' ἐκείνη τὴ σύγχυση καὶ ταραχὴ τῆς ἀσεβοῦς αἵρεσης εὗρισκαν βαθιὰ ἀπήχηση. Ὁ ἀσκητὴς κατόρθωνε, ὁ ἄμοιρος παιδείας, νὰ στηρίζει στὴν ἀρετὴ καὶ στὴν ὀρθοδοξίαν τοὺς σοφοὺς κλονιζόμενους στὴν πίστη. Ἡ φήμη του πρὸ πολλοῦ εἶχε ξεπεράσει τὰ ὄρια τῆς Αἰγύπτου καὶ εἶχε ξαπλωθεῖ ὡς τ' ἀνάκτορα τοῦ Βυζαντίου. Ὁ αὐτοκράτορας Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας καὶ οἱ δυὸ γιοὶ του ἔγραφαν θερμὰ ἐπιστολὰς στὸν Ἀντώνιο σὰν πρὸς πατέρα καὶ τὸν παρακαλοῦσαν νὰ τοὺς στείλει μιὰ λιγόλογη ἀπάντησι. Ἐκεῖνος ὅμως δὲν ἔδινε σημασίαν στὰ βασιλικά γράμματα καὶ στίς φιλοφρονήσεις τους. Σ' ὅσους τὸν ρωτοῦσαν ἂν ἀπάντησε τοὺς ἔλεγε: «Μὴ θαυμάζετε, ἐπειδὴ γράφει ὁ βασιλιάς σὲ σὰς, γιατί κι αὐτὸς εἶναι ἄνθρωπος. Ἀλλὰ μᾶλλον πρέπει νὰ θαυμάζομε γιὰ ὅσα ὁ Θεὸς ἔγραψε στοὺς ἀνθρώπους μέσω τοῦ Υἱοῦ Του». Τόσο σεβόταν τὴν Ἁγίαν Γραφήν.

Ὅταν κάποτε δύο Ἕλληνες φιλόσοφοι ἐπισκέφθηκαν τὸν ἅγιον Ἀντώνιον μὲ σκοπὸ νὰ τὸν πειράξουν, αὐτὸς κατὰλαβε τίς προθέσεις τους καὶ τοὺς εἶπε: Γιατί ταλαιπωρηθήκατε τόσο πολὺ, κύριοι φιλόσοφοι, ἐρχόμενοι νὰ ἐπισκεφθεῖτε ἓνα μωρὸ ἄνθρωπο; Ἐκεῖνοι τοῦ εἶπαν πὼς τὸν θεωροῦν πολὺ φρόνιμο καὶ σοφόν. Καὶ ὁ Ἀντώνιος μὲ τὴν ὀξύνοια ποὺ τὸν διέκρινε, τοὺς λέγει, ὅτι ἐὰν ἐνδόμυχα τὸν νομίζουν μωρὸ καὶ τὸ ἀποκρύβουν, ἦταν μάταιος ὁ κόπος στὸν ὁποῖο ὑποβλήθηκαν γιὰ νὰ τὸν ἐπισκεφθοῦν. Ἄν ὅμως τὸν θεωροῦν πραγματικὰ φρόνιμο, τότε δὲν ἔχουν παρὰ νὰ τὸν μιμηθοῦν. Γιατί τοὺς εἶπε: «Δεῖ γὰρ τὰ καλὰ μιμεῖσθαι».

Ὁ Ἀντώνιος ἂν καὶ ἦταν ἀσκητὴς ὑπῆρξε τύπος εὐχάριστου ἀνθρώπου. Διατηροῦσε μιὰ γοητευτικὴ γαλήνη, ποὺ εἶναι γνώρισμα τῶν χριστιανῶν ἐκείνων, ποὺ πιστεύουν βαθιὰ κι ἐσωτερικὰ νιώθουν τὴ γαλήνη τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλο χαρακτηριστικὸ τοῦ Ἁγίου ἦταν ἡ γλυκύτητα καὶ προσήνεια του σ' ὅλους. Μὲ πατρικὴ στοργὴ καὶ καλωσύνη φερόταν πρὸς τοὺς πονεμένους κι ἀπ' τὴν ἁμαρτία πληγωμένους. Ἐνδιαφερόταν ἰδιαίτερα γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ τὸν θεωροῦσε θύμα τοῦ διαβόλου. Γιατί λίγοι ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ γνώρι-

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ *

β) Οί κρατούσες ἀντιμοναχικὲς ἀντιλήψεις.

Ὁ πολὺς κόσμος δὲν μπορεῖ νὰ κατανοήσῃ τί ὑπηρετεῖ ὁ μοναχισμὸς καὶ ποῖο ἔργο ἔχουν οἱ μοναχοί. Στὰ μάτια τῶν πολλῶν ὁ μοναχισμὸς εἶναι ἀκατανόητο πρᾶγμα, πὺ δὲν βρίσκει λογικὴ διέξοδο. Ἡ «καλογερικὴ» σὰν τρόπος ζωῆς δὲν ἔχει σήμερα στὰ μάτια τοῦ κόσμου μεγάλη ἀξία. Περιβάλλεται ἀπὸ πολλὰς καὶ ποικίλας προκαταλήψεις. Δημοσιογράφοι πὺ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπισκέπτονται τὰ μοναστήρια μας, γράφουν ἔπειτα στὶς ἔφημερίδες καὶ στὰ περιοδικὰ τοὺς φανταστικὰς διηγήσεις, πὺ ἐκθέτουν τὸν μοναχισμὸ καὶ τὸν παρουσιάζουν σὰν ἀπρηχαιώμενο θεσμὸ πὺ δὲν ἐξυπηρετεῖ σήμερα κανένα σκοπὸ. Κι' εἶναι ἔπειτα καὶ ὅσα κατὰ καιροὺς λέγονται καὶ γράφονται μὲ ἱστορικὰς ἀνακρίβειες, πὺ παρουσιάζονται στὸ λαὸ σὰν ἀλήθειες γιὰ τὰ μοναστήρια τοῦ Βυζαντίου, πὺ ἔχουν δημιουργήσει μιὰ συ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 409 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 19-20 τεύχους.

ζαν, ὅσο καὶ ὁ Ἀντώνιος, τὶς παγίδες τοῦ σατανᾶ. Αὐτὸς χτυπήθηκε στῆθος μὲ στῆθος, μὲ τὸν πονηρό.

Αἰσθάνθηκε τὸ τέλος του καὶ γι' αὐτὸ παράγγειλε στοὺς μαθητὰς του νὰ τὸν θάψουν ἐκεῖ στὸ βουνὸ ὅπου κι ἀσκήτεψε. Εἶμαι ἓνας κοινὸς ἄνθρωπος εἶπε στοὺς θαυμαστὰς του. Πέθανε σὲ βαθιὰ γερατειὰ καὶ σὲ ἡλικίᾳ 105 χρονῶν τὸ 356 μ.Χ. διατηρώντας ἀκμαῖες τὶς δυνάμεις του. Κοιμήθηκε ἡρεμὸς καὶ εὐχαριστημένος, μὲ τὸ χαμόγελο σὰν δίκαιος. Ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου τιμᾶται ἀπ' τὴν Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ Ἐκκλησία στὶς 17 Ἰανουαρίου.

† Ὁ Περιστερῖου ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

σκότιση γύρω ἀπὸ τὸ θεσμό. Γιὰ πολλοὺς ἀνθρώπους τοῦ καιροῦ μας τὰ μοναστήρια εἶναι καταφύγια ἀνικάνων καὶ ἀντικοινωνικῶν στοιχείων, οἱ μοναχοὶ δὲ ἀποτυχημένοι ἄνθρωποι, χωρὶς μέλλον καὶ κοινωνικὴ προβολὴ καὶ ἐξέλιξι. Μὲ τέτοιες ιδέες εἶναι φυσικὸ νὰ βλέπουν πολλοὶ μὲ ἐπιφύλαξι τὸν μοναχισμό καὶ νὰ ἀντιδροῦν στὴ διάθεσι νέων ποὺ ἐκδηλώνουν ἐνδιαφέρον γι' αὐτόν. Ἡ «ἀπάρνησις τῶν ἐγκοσμίων» ὅπως μυθιστορηματικὰ παρουσιάζεται ἢ ἀφιέρωσι, δραματοποιεῖται συχνὰ ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς κύκλους, κι' ἔτσι ἓνα δυσμενὲς κλίμα περιβάλλει τὴν ὑπόθεσι τοῦ μοναχισμοῦ στὴν Ἑλλάδα. Τὰ πράγματα δὲν εἶναι ἔτσι στὸ ἐξωτερικόν. Ἐκεῖ ὁ πολὺς κόσμος ἀναγνωρίζει τὶς προσφορὰς τῶν μονῶν καὶ τὶς ἐκτιμᾷ. Σὲ μᾶς ὅμως εἶναι πολὺ διαφορετικὰ τὰ πράγματα.

Σὲ μᾶς τὰ θέματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ μοναχισμοῦ συζητοῦνται μὲ ἔλλειψι εὐθύνης στὰ καφενεῖα καὶ στὰ σαλόνια, κι' ὅλοι κάτι ἔχουν νὰ ποῦν ἐναντίον. Ὅ,τι ἀκούσθηκε μιὰ φορὰ ἔγινε σημαία στὰ στόματα πολλῶν, ποὺ τὸ ἐπαναλαμβάνουν χωρὶς δισταγμό. Ἡ προκατάληψις εἶναι τόσο βαθιὰ ριζωμένη, ποὺ μόνο ἓνα θαῦμα μπορεῖ νὰ ἀλλάξῃ τὸ σκηνικόν καὶ νὰ δημιουργήσῃ νέες προοπτικὰς γιὰ μιὰ ἀληθινὴ γνωριμία τοῦ κόσμου μὲ τὸν μοναχισμό. Στὴν πατρίδα μας ὑπάρχει ἡ τάσι τῆς ἱεροκατηγορίας, μαζὶ μ' ἓνα ἔντονο ἀντικληρικόν πνεῦμα, ποὺ δὲν εἶναι τοῦ παρόντος ν' ἀναφέρουμε τὰ αἰτία του. Σημασία ἔχει πῶς ὁ λαός μας εἶναι εὐαίσθητος σὲ ὅ,τι ἔχει σχέσι μὲ τὴν θρησκεία καὶ τὸν ἱερὸ κληρὸ, καὶ μὲ πολλὴν εὐκολία παίρνει στὰ χέρια του λίθους γιὰ νὰ τοὺς ἐκσφενδονίσῃ ἐναντίον μας, ἔστω κι' ἂν τὶς περισσότερες φορὰς τὸ κάνει ἄδικα. Ἐτσι ἔχουμε φθάσει στὸ σημεῖον νὰ γενικεύωνται μεμονωμένες περιπτώσεις κακῶν φορέων τῆς ἱερατικῆς ἐξουσίας καὶ διακονίας, πράγμα ποὺ δημιουργεῖ μιὰ ἔντονα ἠλεκτρισμένη ἀτμόσφαιρα γύρω ἀπὸ τὰ θέματά μας. Μὲ ἀποτέλεσμα νὰ σκέπτεται κάθε πατέρας ἢ μητέρα ν' ἀφήσουν τὸ παιδί τους νὰ προσέλθῃ στὸν κληρὸ ἢ, πολὺ περισσότερο, στὸ μοναχισμό.

Πολλές φορές ἔτυχε ν' ἀκούσω ἀπὸ στόματα καλοπροαίρετων ἀλλὰ κακῶς πληροφορημένων ἀνθρώπων σχόλια σὲ βάρος τοῦ μοναχισμοῦ καὶ τῶν μοναχῶν. "Ὅλα τὰ βλέπουν μὲ τὸ πρῖσμα τῆς προκαταλήψεως καὶ κυρίως κάτω ἀπ' τὴ σφραγίδα τῆς ἀμορφωσιᾶς καὶ τῆς ἀγνοίας. Ἐπαναλαμβάνω ἐδῶ πῶς γιὰ τὸν πολὺ κόσμον τὰ μοναστήρια εἶναι γιὰ τοὺς ἀνίκανους ἄνδρες, ποὺ δὲν μπόρεσαν ἢ δὲν μποροῦν νὰ σταδιοδρομήσουν στὴν κοινωνία, ἢ γιὰ τὶς ἀπογοητευμένες κοπέλες, ποὺ ἔπειτα ἀπὸ μιὰ ἐρωτική, συνήθως, ἀποτυχία στρέφονται γιὰ τὸ μοναχισμό. Ἡ βαθιὰ στοῦ λαοῦ μας ριζωμένη ἀντίληψι τοῦτη φαίνεται πολὺ συχνὰ καὶ σὲ σύγχρονα ἑλληνικὰ κινηματογραφικὰ ἔργα, ὅπου πάντα ἢ ἀπογοήτευσί μιᾶς κοπέλας στίς συναισθηματικές της ἐπιδόσεις, τὴν ὀδηγοῦν στοῦ μοναστηρίου, ὅπου ἢ ἡγουμένη θὰ τὴν ὀρμη-νέψη νὰ γυρίσῃ στοῦ σπιτί της καὶ στοῦ καλοῦ της...

Ὁ πολὺς, ἔπειτα, κόσμος δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ τί θὰ πῆ ζοὴ προσευχῆς. Ὁ λαὸς ἐντυπωσιάζεται μόνο ἀπὸ τὰ κοινωνικὰ ἔργα. Μόνο σ' αὐτὰ βρίσκει τὴ δικαίωσι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ μοναχισμοῦ. Μοναστήρια ποὺ συντηροῦν σχολὲς ἢ ἰδρύματα δέχονται τὴν ἐπιδοκίμασί τοῦ κοινοῦ. Ἄλλ' αὐτὰ εἶναι, ὅπως ξέρουμε, ἐλάχιστα. Τὰ περισσότερα ἀκολουθοῦν τὸν δρόμον τῆς ἀσκήσεως καὶ ἡσυχίας. Αὐτὰ δὲν φαντάζουν στὰ μάτια τῶν κοσμικῶν, γι' αὐτὸ καὶ θεωροῦνται πῶς δὲν προσφέρουν τίποτε στοῦ σύνολο. Χρειαζεται μεγάλη πνευματικὴ καλλιέργεια γιὰ νὰ ἀξιολογήσῃ κανεὶς ὅπως πρέπει τὴ συμβολὴ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀσκήσεως γιὰ τὴν ἀτομικὴ τελείωσι καὶ τὴν συλλογικὴ εὐλογία. Γι' αὐτὸ μὲ ὑποπτο καὶ ἐπιφυλακτικὸ μάτι βλέπουν οἱ πολλοὶ τὶς μονές μας, πιστεύοντας πῶς εἶναι ἄσυλα προστασίας λειψῶν ὑπάρξεων.

Μία ἀναζωπύρησι τοῦ ἑλλαδικοῦ μοναχισμοῦ, ποὺ παρατηρεῖται τοῦτο τὸν τελευταῖον καιρὸ στοῦ "Αγ. Ὅρος ἰδιαίτερα, δὲν φαίνεται νὰ ἀλλάξῃ σὲ τίποτα τὸ δυσμενὲς κλίμα, γιὰ τὸ ὁποῖο μιλήσαμε. Τὸ κλίμα παραμένει ὅπως καὶ πρῶτα, ἄσχετα πρὸς τὸ εὐχάριστο φαινόμενο τῆς μοναχικῆς αὐτῆς ἀνθήσεως, ποὺ ἄλλωστε δὲν εἶναι εὐρύτερα γνωστὸ στοῦν πολὺ λαό. Ὡστόσο

αὐτὸ τὸ φαινόμενο εἶναι ἐνδεικτικὸ μιᾶς ἀλήθειας, ὅτι δηλ. τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ βρίσκει τρόπους νὰ ἐμπνέη ψυχὰς καὶ μέσα στὴν λαῦρα τῆς ἀπιστίας. Παρὰ ταῦτα οἱ γνωστὲς πιά ἀντιλήψεις τοῦ κόσμου γύρω ἀπ' τὸ μοναχισμό ἔχουν πλέξει ἓνα πλέγμα ποῦ τὸν κρύβει ἀπὸ τὰ μάτια μας καὶ ἔχουν ἐφεύρει ἓνα παραμορφωτικὸ φακό, ποῦ τοῦ ἀλλοιώνει τὴ μορφή. Ἡ καταλυτικὴ γιὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὶς διαστάσεις του ἐποχὴ μας, ἐποχὴ ἑνὸς ἀπροσχημάτιστου ὕλισμοῦ, ἔχει σὰν ἄλλη μυθικὴ Κίρκη παραμορφώσει τὴ νοοτροπία τῶν ἀνθρώπων, ποῦ μοιάζουν νὰ ἔχουν ὀλωσδιόλου ξεχάσει τὴ θεϊκὴ προέλευσι καὶ καταγωγὴ τους. Ἔτσι κάθε μορφή πνευματικότητος μοιάζει σὰν κατάλοιπο μεσαιωνισμοῦ καὶ θρησκοληψίας, κι' αὐτὸ τὸ βλέπουμε καὶ στὴν ἀντιμετώπισι τοῦ μοναχισμοῦ ποῦ σὰν ὑψηλὴ ἔκφρασι πνευματικῶν βιωματικῶν στοιχείων, βρίσκεται ἀντιμέτωπη μὲ τὴ μεγάλη μάζα τοῦ κόσμου καὶ γεύεται τὴ πικρὴ γεῦσι τοῦ σαρωτικοῦ λίβα ποῦ κυριαρχεῖ σήμερα.

Οἱ ἐσφαλμένες περὶ μοναχισμοῦ ἀντιλήψεις, ποῦ σήμερα ἐπικρατοῦν, ὀφείλονται περισσότερο στὴν ἄγνοια παρὰ στὴν κακοπιστία. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἀμνηστεύει διόλου ἐκείνους ποῦ, χωρὶς αἴσθημα εὐθύνης, ἀποφαίνονται γιὰ πρόσωπα καὶ πράγματα ποῦ ἀγνοοῦν, καὶ τρέφουν, μὲ τὴν ἐπιπολαιότητά τους, τὴ φωτιά ποῦ ἄλλοι ἄναψαν στὸ παρελθόν. Εἶναι πιά καιρὸς νὰ μάθουμε νὰ σκεπτόμαστε σοβαρὰ καὶ νὰ κρίνωμε δίκαια.

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

Ο Ι Ε Ρ Ε Υ Σ

ΚΑΙ Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΖΩΗ*

Τὸ θέμα : «Ὁ ἱερεὺς καὶ ἡ πνευματικὴ του ζωή», εἶναι θέμα εὐρύ, ζωτικῆς σημασίας, καυτὸ δι' ὅλους μας.

Δὲν ἔχω τὴν πρόθεσιν νὰ κάμω τὸν διδάσκαλον. Οὔτε νὰ μεταδώσω γνώσεις. Οὔτε νὰ ἐπιμείνω εἰς κοινοτοπίας. Τὰ ὅσα θὰ εἶπω ἀποτελοῦν ἐξωτερικεῦσιν σκέψεών μου, ἀνησυχιῶν μου, προβληματισμῶν μου. Θὰ τὰ εἶπω δὲ μὲ τὴν συναίσθησιν ὅτι τὰ ἰδικά μου αὐτιά εἶναι πλησιέστερα πρὸς τὸ στόμα μου.

Θὰ ἀποφύγω τὴν θεωρητικὴν μορφήν τοῦ θέματος καὶ δὲν θὰ ἀκολουθήσω τὸν συνήθη κλασσικὸν τρόπον τῆς ἀναπτύξεως τοιοῦτου θέματος. Θὰ εἶπω ἀπλῆς σκέψεις, πρακτικὰς κυρίως, μὲ σκοπὸν νὰ δημιουργήσω προβληματισμὸν καὶ νὰ διευκολύνω τὴν περαιτέρω συζήτησιν.

1. Ἡ πνευματικὴ ζωὴ διὰ τὸν ἱερέα εἶναι ἀναγκαιοτάτη.

Δὲν νοεῖται ἱερεὺς χωρὶς ἀνεπτυγμένην ἐσωτερικὴν πνευματικὴν ζωήν. Τὸ ἀντίθετον θὰ ἀπετέλει τραγικὴν εἰρωνείαν τῆς ἱερατικῆς ιδιότητος. Δὲν ἔχει δικαίωμα, δὲν ἠμπορεῖ ὁ ἱερεὺς νὰ εἶναι πνευματικῶς ἀδιάφορος καὶ νὰ ζῇ κοσμικὸν βίον, ἀπρόσεκτον, ὑλομανῆ, σαρκολατρικόν, ἀσεβῆ, εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ζῇ πνευματικὰ καὶ νὰ διαθέτῃ ὀλοκλήρωμένην πνευματικὴν προσωπικότητα. Νὰ εἶναι κατὰ τὸν Παῦλον «ἄρτιος καὶ ὀλόκληρος καὶ ἐν μηδενὶ λειπόμενος».

Ἐὰν κάθε πιστὸς ὀφείλῃ νὰ ζῇ πνευματικὸν βίον, τοῦτο, πολλῶ μᾶλλον ἰσχύει διὰ τὸν ἱερέα, διότι:

α) Εἶναι ὁ ἀφωρισμένος διὰ τὸν Θεὸν ἄνθρωπος. Δὲν εἶναι κοινὸς ἄνθρωπος ὁ ἱερεὺς. Εἶναι ὁ ξεχωρισμένος διὰ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ὡς ἐκ τούτου ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ. Γίνεται ὅμως ὁ κατ' ἐξοχὴν ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὅταν εἶναι φίλος καὶ οἰκεῖος τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἶναι φίλος τοῦ Θεοῦ, ὅταν ζῇ τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο

* Εὐρεία περίληψις εἰσηγήσεως γενομένης εἰς τὸ Α' Ἱερατικὸν Συνέδριον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Νεαπόλεως-Σταυρουπόλεως τὴν 30-9-1975.

ὅμως θὰ κατορθώσῃ μόνον ἐὰν ζῆ τὴν ζωὴν τοῦ πνεύματος, ἐὰν ζῆ πνευματικὴν ζωὴν βίου, ὠλοκληρωμένην.

β) Εἶναι ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον. Σκοπὸς τῆς ὑπάρξεώς του εἶναι νὰ φέρῃ εἰς τὸν κόσμον:

— Τὸ μήνυμα τῆς ἀλλαγῆς, τῆς ἀνακαινίσεως καὶ ἀνακαινώσεως.

— Τὴν μαρτυρίαν τῆς ψυχικῆς (ἐν Χριστῷ) μεταμορφώσεως.

Πῶς ὅμως θὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ἀποστολὴν τοῦ αὐτοῦ, ἐὰν ὁ ἴδιος δὲν εἶναι ψυχικῶς μεταμορφωμένος; Ἐὰν δὲν εἶναι ὁ ἴδιος (καινὴ κτίσις); Ποίαν ἐν Χριστῷ ζωὴν θὰ κηρύξῃ, ὅταν ὁ ἴδιος προσωπικῶς τὴν ἀγνοῇ;

γ) Εἶναι τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν πιστῶν. Πῶς, ὅμως, θὰ ἐργάζεται τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων, ὅταν ὁ ἴδιος δὲν εἶναι σεσωσμένος; Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι σεσωσμένος, ὅταν ζῆ κοσμικὸν καὶ πνευματικῶς ἀδιάφορον βίον;

δ) Εἶναι ὁ ποιμὴν τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Διὰ νὰ ὀδηγῆ εἰς νομὰς σωτηρίους. Διὰ νὰ τὰ κατευθύνῃ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων. Διὰ νὰ τοὺς μεταδίδῃ τὴν πνοὴν τοῦ Πνεύματος.

Πῶς, ὅμως, θὰ ποιμάνῃ ἄλλους, ὅταν ὁ ἴδιος εἶναι ἀποίμαντος; Πῶς θὰ μεταδώσῃ τὴν αὐρανὸν τοῦ θεοῦ Πνεύματος, ὅταν ὁ ἴδιος στερεῖται τῆς ζωηφόρου πνοῆς του;

ε) Εἶναι ὁ καθοδηγὸς τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῶν πιστῶν. Ὅταν ὅμως ὁ ἴδιος δὲν ἔχῃ προσωπικὴν ἐμπειρίαν τῆς πνευματικῆς ζωῆς πῶς θὰ καθοδηγήσῃ τοὺς ἄλλους; Πῶς θὰ τοὺς ἐρμηνεύσῃ τὴν ζωὴν τοῦ Πνεύματος, ὅταν προσωπικῶς τὴν ἀγνοῇ; Πῶς θὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς πιστοὺς ἀγωνιστικότητα κατὰ τῆς ἁμαρτίας, ὅταν ὁ ἴδιος εἶναι δοῦλος τῆς ἁμαρτίας; «Καθαρθῆναι δεῖ καὶ εἶτα καθάραι». Ἡ πνευματικὴ ζωὴ ἔχει πλεῖστα ὅσα μυστικά. Εἶναι ἐπιστήμη ἐμπειρικὴ. Πῶς θὰ δυνηθῆ νὰ μυσῆ τοὺς πιστοὺς εἰς τὰ μυστικά της, ὅταν ὁ ἴδιος εἶναι ἄγευστος πνευματικῶν ἐμπειριῶν; Θὰ γίνῃ καταγέλαστος.

στ) Σκοπός του είναι να δακτυλοδεικτῆ τὸν οὐρανόν. Πῶς ἔμως θά τὸ κάμη, ὅταν ὁ ἴδιος δὲν νοσταλγῆ τὸν οὐρανόν, ὅταν δὲν ἀναπνέη τὴν ἀτμόσφαιραν τοῦ οὐρανοῦ, ὅταν δὲν ζῆ οὐράνιον βίον;

Εἶναι, λοιπόν, ἀναγκαιοτάτη ἡ πνευματικὴ ζωὴ διὰ τὸν ἱερέα. Καὶ εἶναι ἀδιανόητος ἡ συνύπαρξις ἱερωσύνης μετὰ κοσμικὸν φρόνημα καὶ βίον ἄτακτον, πνευματικῶς ἀδιάφορον καὶ ἀκαλλιέργητον.

2. Ἀλλὰ τί εἶναι πνευματικὴ ζωὴ;

Ἐδῶ χωροῦν πολλοὶ ἐρμηνεῖαι καὶ παρερμηνεῖαι καὶ ὑποκειμενισμοί.

Τὴν πνευματικὴν ζωὴν πολλοὶ τὴν ἐρμηνεύουν ὅπως τοὺς συμφέρεῖ καὶ ὅπως ταιριάζει εἰς τὰ μέτρα των καὶ εἰς τὰς ἀντιλήψεις των. Καὶ πολὺ εὐκόλα τὴν παραμορφώνουν καὶ τὴν κακοποιοῦν. Ἐντεῦθεν τὰ ἄφθονα φαινόμενα, ἰδίως εἰς τὰς ἡμέρας μας, τῶν ἀπολυτοποιήσεων καὶ τῆς ἐθελοθρησκείας. Κατηντήσαμεν ὅσοι πιστοί, τόσαι καὶ ἐκδόσεις εὐσεβείας καὶ πνευματικότητος. Κατὰ τὰ γούστα καὶ τὰς νοοτροπίας ἐνὸς ἐκάστου.

Διὰ τὰ διευκολυνθῶμεν, λοιπόν, εἰς τὴν κατανόησιν τῆς γνησίας καὶ ἀνοθεύτου πνευματικῆς ζωῆς, θά ἴδωμεν μερικὰ βασικά χαρακτηριστικὰ τῆς ὀρθοδόξου πνευματικότητος καὶ τοῦ ὀρθοδόξου πνευματικοῦ βιώματος, ἀφοῦ προηγουμένως κάμωμεν μίαν ἐκκαθάρισιν τοῦ ἐδάφους καὶ διαπιστώσωμεν τί δὲν εἶναι πνευματικὴ ζωὴ, ἂν καὶ ἴσως δίδῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶναι.

Α'. ΤΙ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Πνευματικότης ὀρθόδοξος δὲν εἶναι:

α) Ἡ ἐπιφανειακὴ θρησκευτικότης ἡ ἐστερημένη βάθους. Αὕτη εἶναι μία εὐκόλη ζωὴ. Εἶναι εὐκόλη εὐσέβεια, πού ἐπιτρέπει τὴν κυριαρχίαν ἰδιοτελῶν ἐλατηρίων, χαμηλῶν συμφερόντων καὶ ἐγωπαθῶν ἱκανοποιήσεων.

β) Ἡ τήρησις τῶν τύπων χωρὶς προσοχῆν εἰς τὴν οὐσίαν. Πρόκειται διὰ τὰς ἐξωτερικὰς ἐκδηλώσεις τῆς εὐλαβείας, χωρὶς βάθος καὶ κατάνυξιν. Οἱ τύποι ἔχουν τὴν θέσιν των εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν, ἐφ' ὅσον χρησιμεύ-

ουν ὡς περίβλημα πού συγκρατεῖ τὴν οὐσίαν. "Ἄλλως κατανοῦν μία ἐπιπολαία ἐξωτερικὴ εὐλάβεια χωρὶς ἀξίαν. "Ὁμως ἡ τήρησις ἐξωτερικῶν τύπων εὐλαβείας εἶναι εὐκόλος. Τῆς οὐσίας ἡ βίωσις εἶναι δύσκολος.

γ) Ἡ αὐστηρότης εἰς τοὺς ἄλλους καὶ ἡ ἐπιείκεια εἰς τὸν ἑαυτὸν μας. Εἶναι εὐκόλον νὰ ἐπιθέσῃ ὁ ἱερεὺς φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν λαϊκῶν. Δύσκολον εἶναι νὰ τὰ σηκώῃ καὶ ὁ ἴδιος. Ἐντεῦθεν, ὅταν βλέπετε ἱερεῖς νὰ φέρονται μὲ πολλὴν αὐστηρότητα πρὸς τοὺς λαϊκοὺς καὶ νὰ τοὺς κεραυνοβολοῦν, νὰ βάζετε ἐρωτηματικὰ διὰ τὴν προσωπικὴν των ζωὴν. Μὴ τοὺς μιμῆσθε. Κρύπτουν ἐσωτερικὸν ἐγωῖσμόν. Ἄγνοοῦν τὸν ἑαυτὸν των. Καὶ ἄρα δὲν εἶναι πνευματικοὶ ἄνθρωποι.

Ἐκεῖνος πού ἀγωνίζεται νὰ ζήσῃ ζωὴν αὐστηρᾶς πνευματικότητος, ἔχει πολλοὺς προσωπικοὺς λόγους νὰ εἶναι ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς ἄλλους, διότι ζῆ τὰς δυσκολίας τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ ἔχει πείραν τῶν ἀδυναμιῶν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας καὶ φύσεως. Γνωρίζων δὲ τὰς προσωπικὰς ἀδυναμίας του, εἶναι λίαν συμπαθὴς πρὸς τοὺς τρίτους.

δ) Ἡ εὐκόλος τάσις τοῦ ἐλέγχειν καὶ ἐπικρίνειν τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα. Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος — ἱερεὺς ἔχει πάντοτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του τὰς ἰδικὰς του ἀτελείας καὶ ἐλλείψεις. Συναισθάνεται βαθέως τὰς προσωπικὰς του πνευματικὰς παραλείψεις. Καὶ πολὺ δύσκολα ἐλέγχει καὶ ἐπικρίνει τὸν βίον τῶν ἄλλων. Καὶ τὰ πνευματικὰ του ἐλέγχει, καὶ ἐπικρίνει, ὅταν χρειάζεται, μὲ πολλὴν φειδῶ καὶ δυσκολίαν. Συμβουλεύει καὶ οἰκοδομεῖ. Προτρέπει πατρικᾶ πρὸς μετάνοιαν τοὺς παρεκτρεπομένους. Δὲν κεραυνοβολεῖ ὅμως, οὔτε στηλιτεύει. Συμπάσχει καὶ κλαίει μὲ τὸν ἁμαρτωλόν. Δὲν τὸν ἐξουθενώνει. Καὶ δὲν λησμονεῖ ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος — ἱερεὺς ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι οὔτε ἀστραπή, οὔτε κεραυνός, οὔτε σεισμός, οὔτε καταιγίδα, ἀλλὰ λεπτὴ αὖρα ἀνέμου.

ε) Ἡ στυγνὴ ἐκμετάλλευσις τῶν λαϊκῶν. Ἡ συνήθεια τοῦ νὰ βλέπῃ ὁ ἱερεὺς εἰς τοὺς λαϊκοὺς μόνον ὑποχρεώσεις καὶ νὰ λησμονῇ ὅτι ἔχουν καὶ δικαιώματα, δὲν εἶναι πνευματικότης. Καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ διόγκωσις τῶν ἰδικῶν του δικαιωμάτων. Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος — ἱερεὺς δὲν προτάσσει τὸ προσωπικόν ἢ καὶ τὸ οἰκογενειακόν του συμφέρον, οὔτε τὴν ἰκα-

νοποιήσιν αὐτῶν. Γίνεται «τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσῃ». Λησμονεῖ τὸν ἑαυτόν του. Παραιτεῖται εὐχαρίστως ἀπὸ πᾶσαν προσωπικὴν του τέρψιν προκειμένου νὰ οἰκοδομήσῃ τὸ ποίμνιόν του καὶ νὰ μὴ τὸ σκανδαλίσῃ. Ἡ ἰδιοτέλεια δὲν εὐρίσκει ἔδαφος ἀναπτύξεως εἰς τὸν πνευματικὸν ἱερέα. Οὔτε ἡ σκοπιμότης. Ὅτι κάμνει τὸ κάμνει πρὸς οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν καὶ ὄχι πρὸς ὄφελος ἰδικόν του. Δὲν βλέπει τοὺς πιστοὺς του ὡς πρόβατα διὰ κούρευμα καὶ ἄρμεγμα. Τοὺς βλέπει ὡς πρόβατα ἄξια προστασίας καὶ καθοδηγήσεως.

στ) Ἡ ἀπὸ συμφέρον δραστηριοποιήσις τοῦ ἱερέως. Ὑπάρχουν παραδείγματα κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ ἱερεὺς κηρύττει, ὄχι διὰ νὰ σώσῃ ψυχάς, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιβληθῇ ὡς ἄνθρωπος ἰκανοτήτων καὶ ἀποκτήσῃ φήμην. Ἐξυπηρετεῖ, ἀλλὰ διὰ νὰ ἔχῃ τὴν εὐνοίαν τῶν ἐξυπηρετουμένων. Συντρέχει, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν θέσιν του. Ὅλα αὐτὰ μαρτυροῦν ἰδιοτέλειαν καὶ σκοπιμότητα.

ζ) Ἡ ἄμετρος καὶ ἀδιάκριτος καλωσύνη, ἐστερημένη πνευματικοῦ βάρους. Ἡ ἀγάπη πρέπει νὰ εἶναι χριστοκεντρική. Οὔτε εἶναι πνευματικότης ἢ κουραστικὴ σοβαρότης, τὸ ἀγέλαστο πρόσωπον καὶ ἡ δημιουργία καταθλιπτικοῦ περιβάλλοντος. Οὔτε ἔμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ πνευματικότης μαζὶ μὲ πνεῦμα φανατισμοῦ, μὲ ἀκρότητας, μὲ ἀνεπιτρέπτους ἐλαστικότητας συνειδήσεως ἢ μὲ ἰσχυρογνωμοσύνην. Τὸ ἀμετακίνητον τῆς γνώμης μαρτυρεῖ κρυφὴν ἐγωπάθειαν.

Μετὰ ἀπὸ τὸ ξεκαθάρισμα αὐτό, θὰ ἴδωμεν μερικὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς γνησίας ὀρθοδόξου πνευματικῆς ζωῆς. Ἡ γνώσις αὐτῶν θὰ μᾶς βοηθήσῃ εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ βάρους τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τῆς οὐσίας της καὶ τοῦ περιεχομένου της.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Ρωγῶν ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Συχνά τώρα στα πρόσφατα χρόνια, ο Τύπος αναγράφει τήν έξαρση τῆς ἀρχαιοκαπηλείας. Κατὰ προτίμηση ἡ ἱεροσυλία στρέφεται πρὸς τὶς βυζαντινὰς ἱερὰς εἰκόνες. Ἡ ζήτησις προκαλεῖ καὶ τὴ βουλιμία τῶν ἀσυνειδήτων ἀνθρώπων ποὺ παραδίδουν τοὺς θησαυροὺς μας στοὺς ξένους γιὰ νὰ ντύνουν τοὺς τοίχους τῶν σπιτιῶν τους.

Ἐπικρατεῖ ἡ «μόδα» στὴν Εὐρώπῃ γιὰ πίνακες νὰ προτιμοῦνται οἱ ἀγιογραφίαι. Σ' ἓνα ταξίδι στὸ ἐξωτερικὸ πληροφορήθηκα μ' ἐκπληξὴ βέβαια, πὼς ἱερὰς εἰκόνες τοποθετοῦνται ἀκόμη καὶ σὲ κακόφημους χώρους, γιὰτὶ οἱ «ἀρχαιοφίλοι» αὐτοὶ δὲν διαθέτουν εὐαισθησία, πολὺ λιγότερο λατρευτικὴ ἀντίληψη ὥστε νὰ σεβασθοῦν τὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα καὶ θέματα. Γιὰ τοὺς Εὐρωπαίους εἶναι ἀπλοὶ πίνακες.

Χρειαίεται μιὰ κάπως ριζικὴ λύσις τοῦ προβλήματος τῆς προστασίας τῶν ἱερῶν μας κειμηλίων. Πρέπει, νὰ μελετηθεῖ καὶ νὰ ἐξευρεθεῖ τρόπος ἀσφαλῆς καὶ πρακτικὸς ἀπὸ τοὺς φορεῖς καὶ τοὺς ἐντεταλμένους μισθωτοὺς καὶ ἐθελοντές, γιὰ τὴ διαφύλαξιν τῶν θησαυρῶν μας προτοῦ εἶναι πολὺ ἀργά. Δὲν λείπει ὀλότιστα τὸ ἐνδιαφέρον ἀπὸ τοὺς ὑπεύθυνους, ἀλλὰ τὰ μέτρα τὰ προστατευτικὰ πολὺ ἀπέχουν ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι συστηματικὰ, συνεχῆ καὶ προπάντων ἐπαρκῆ καὶ ἀποτελεσματικὰ. Πότε θ' ἀφυπνισθοῦμε νὰ κατοχυρώσουμε τὰ πολυτίμα αὐτὰ ἀντικείμενα; Μὲ τὸ ρυθμὸ ποὺ ἐξελλίσσονται τὰ πράγματα θὰ συνέλθουμε ἀφοῦ διοχτευθεῖ καὶ ἡ τελευταία εἰκόνα στὴν εὐρωπαϊκὴ ἀγορὰ γιὰ νὰ στολίζουν, ἀλλὰ καὶ νὰ βεβηλώνονται ἱερὰ πρόσωπα!

Εἶναι ὅμως μέτρο προστασίας αὐτὸ ποὺ ἀποτόλμησε νὰ διαπράξει ἡ ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία Βεροῖας; Ὑπάλληλοί της, κατόπιν ἐντολῆς τῆς προϊσταμένης ἀρχῆς ἀδιέρρηξαν δύο ἐκκλησίες τῆς πόλης (Βεροῖας) καὶ ἀφαίρεσαν δεκάενια (19) εἰκόνες, γιὰ νὰ τὶς μεταφέρουν στὸ Μουσεῖο, ὅπως ἔγραψε «Τὸ Βῆμα» στίς 9 Ὀκτωβρίου. Καὶ ὅτι τὸ ἐπεισόδιον ἀναστάτωσε τὴ Μητρόπολιν. Δὲν μποροῦσε δηλαδὴ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία μὲ συνεννόησιν

μέ τῇ Μητρόπολι νά βροῦν κάποια λογική λύση; Ἡ διάρρηξη ἦταν ἡ καλύτερη κατά τὸν ὑπεύθυνο φορέα, γιὰ τὴ διαφύλαξη τῶν ἀρχαιοτήτων.

Γιὰ τοὺς ἔχοντας πείρα τῶν πραγμάτων, εἶναι γνωστὸ πὺς οἱ ἐκκλ. σύμβουλοι κι' ἐφημέριοι τῶν ναῶν σὰν ἐντολοδόχοι καὶ ἐκφραστὲς τῶν ἀπόψεων τῶν ἐνοριτῶν τους, δὲν εἶναι καθόλου πρόθυμοι νά ἐπιτρέψουν ἱερὲς εἰκόνες τῆς λατρείας καὶ πρὸς φύλαξη νά παραδίνονται στὰ κρατικὰ ὄργανα. Οἱ ναοὶ ἀρνοῦνται τὴν παραχώρηση τῶν ἰ. εἰκόνων ἀκόμη καὶ πρὸς αὐτὲς τὶς Μητροπόλεις τους κι' εἶναι ἔτοιμοι νά δημιουργοῦν δυσάρεστες καταστάσεις. Ἡ εὐθιξία τους προέρχεται ἀπὸ λόγους θρησκευτικῶν πεποιθήσεων. Θέλουν οἱ ἐπίτροποι νά διατηροῦνται σὰ σὲ πινακοθήκη στὸ ναὸ τῆς ἐνορίας οἱ εἰκόνες ποὺ ἀντιπροσωπεύουν καλλιτεχνικὴ ἀξία.

Γνώρισα τέτοιες ἀντιδράσεις, ὅταν εἶχα ἰδρῦσει στὸ Μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Σίλα Καβάλας τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο. Ἀπ' τὸ ὄρεινὸ χωριὸ Κρανοχώρι (δώδεκα κάτοικοι τότε) θέλησα ν' ἀποσύρω τρεῖς εἰκόνες: τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἀπὸ τὸ Τέμπλο. Κατὰ τὴν ἐκτίμησή μου μεγάλης ἀξίας. Δὲν μπόρεσα νά τὰ πάρω οὔτε μέσω Χωροφυλακῆς. Πληροφορήθηκα ἀπὸ τὸν Τύπο πρὸ ὀλίγων μηνῶν πὺς τὶς ἔκλεψαν. Τὶς εἶχαν φέρει πρὶν πενήντα χρόνια μὲ τὴ Μικρασιατικὴ προσφυγία. Ἀλλὰ καὶ στὸ χωριὸ Μαριῆς τῆς Θάσου ὑπῆρχαν πολὺτιμα χειρόγραφα καὶ βιβλία· τὰ κρατοῦσε κάποιος ἰδιώτης, ἄλλοτε ἐπίτροπος ὀνομαζόμενος Μακεδονόπουλος. Στάθηκε ἀδύνατο νά πείσω αὐτὸν καὶ λίγους συγχωριανούς του. Τί θὰ ἀπογίνουν κι' αὐτὰ μιὰ μέρα;

Νομίζω πὺς μιὰ πρακτικὴ λύση στὴν προκειμένη περίπτωσι εἶναι νά δημιουργοῦνται Ἐκκλησιαστικὰ Μουσεῖα κατὰ Μητρόπολι καὶ νά συγκεντρώνονται ἐκεῖ στὴν ἔδρα τοῦ Νομοῦ σὲ εἰδικὰ κτίρια, διαρρυθμιζόμενα ἢ κατασκευαζόμενα ἐξαρχῆς. Νά βοηθοῦνται οἱ Μητροπόλεις ἀπὸ τὶς ἀρχαιολογικὲς ὑπηρεσίαι σὲ περίπτωσι ποὺ θὰ χρειασθεῖ ἡ συνδρομὴ τους γιὰ τὴ συλλογὴ τῶν ἱερῶν ἀντικειμένων. Κι' ὅσες φορές θὰ μεταφερθεῖ μιὰ εἰκόνα τοῦ

τέμπλου κυρίως, ν' αντικατασταθεῖ ἀπὸ ἄλλη, ὥστε νὰ διευκολύνεται ἡ παραχώρηση γιὰ τὸ Μουσεῖο τῶν παλαιότερων. Ἀκόμη ν' ἀναγραφεῖ στὸν Κώδικα τοῦ Μουσείου καὶ ἡ προέλευση καὶ νὰ σημειωθεῖ σὲ καρτέλλα καὶ νὰ τοποθετηθεῖ πάνω στὴν εἰκόνα ὁ τόπος τῆς προσφορᾶς καὶ σὰν ἡθικὴ ἰκανοποίηση γιὰ τὸ χωριὸ ποὺ ἔδειξε κατανόηση καὶ συνέβαλε γιὰ τὸν ἐμπλουτισμὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσείου τῆς Μητροπόλεως τους.

Τὸ Κράτος καὶ τὰ ὄργανά του πρέπει ν' ἀντιληφθοῦν, ὅτι βίαιες ἐνέργειες σὰν κι' ἐκεῖνη τῆς Βεροίας μᾶλλον ἐρεθίζουν τοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς προκαλοῦν παρὰ τίς καλές προθέσεις τους. Ἄν ὅμως μέσα στὴν ἴδια τῇ Μητρόπολι ἰδρυθεῖ Μουσεῖο καὶ οἱ θησαυροὶ κάθε περιφέρειας μένουν στὸν τόπο τους, θὰ διευκολύνει τὴ συλλογὴ τῶν εἰκόνων κι' ὅ,τι ἀξιόλογο μουσειακὸ ἀντικείμενο βρεθεῖ. Θὰ χρειασθεῖ βέβαια διαφώτιση, πειθῶ καὶ κάποια πίεση.

Μιὰ τέτοια λύση μὲ Τοπικὰ Μουσεῖα καὶ μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ ἐπίβλεψη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας, μαζὶ μὲ τὴν ὑπεύθυνη προστασία τοῦ ὅλου ἔργου ἀπὸ τὸν οἰκείο ἱεράρχη θὰ ἐξασφάλιζε στὶς ἐπαρχιακὲς πόλεις ἓνα πολιτιστικὸ κέντρο καὶ θὰ συνέβαλλε κι' αὐτὸ στὴν ἐξύψωση τῆς πνευματικῆς στάθμης τῆς Ἐπαρχίας. Δὲν μπορεῖ ν' ἀπογυμνωθεῖ ἡ ὑπαιθρος καὶ νὰ τροφοδοτεῖ δύο πόλεις Ἀθῆνα καὶ Θεσσαλονίκη, σὰν οἱ ἄλλες ν' ἀνήκουν σὲ ξένη ἐπικράτεια. Νὰ καλλιεργηθεῖ μιὰ τέτοια συνείδηση κι' ἄμιλλα σ' ὅλους τοὺς τομεῖς γιὰ νὰ προβάλλεται καὶ ἡ ἐπαρχία.

Βέβαια ἡ πρόταση νὰ ἰδρυθοῦν Ἐπαρχιακὰ Μουσεῖα, ὅπου προβλέπεται ὅτι ὑπάρχει πάτριος θησαυρός, προϋποθέτει κάποια δαπάνη τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἄς γίνῃ κι' αὐτὸ ἐφόσον «οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος» (Ματθ. 4,4) ὀφείλει νὰ ὑποστῆ παρόμοιες ἐκπολιτιστικὲς θυσίες, χάρις τοῦ καλοῦ ποῦ θὰ προκύψει ἀπὸ παρόμοια πνευματικὰ ἔργα. Ἔτσι καὶ οἱ ἱερεῖς εἰκόνας θὰ προστατεύονται ἀπὸ τὴ μανία τῶν ἀρχαιοκαπήλων καὶ τὰ Μουσεῖα θὰ καλλιεργοῦν στὸν τόπο μας πολιτιστικὰ ἐνδιαφέροντα. Τὴ δυτικοποίηση, γιὰ τὴν ὁποία γίνεται τόσος λόγος, ὀφείλουμε νὰ ἐπιδιώκουμε σὲ τομεῖς πολιτισμοῦ καὶ ὄχι ἐκφυλισμοῦ.

† Ὁ Περιστερίου ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ποιμαντικά Θέματα

ΤΟ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΝ ΙΜΑΤΙΟΝ

Ὁ προφήτης Ἡσαΐας περιγράφει εἰς ὠρισμένα κεφάλαια τοῦ βιβλίου του ἠθικὰς καὶ πνευματικὰς ἀκαταστασίας τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, αἱ ὁποῖαι ἐμφανίζουσι εἰκόνας πολυμόρφων κρίσεων. Χαρακτηριστικὴ δὲ εἶναι ἐν προκειμένῳ καὶ ἡ περιγραφομένη εἰς τὸ 3ον κεφάλαιον μεγάλη ἀκαταστασία καὶ ἀναταραχὴ, τῆς ὁποίας κύριον γνώρισμα εἶναι ἡ κρίσις γενικῶς τῆς ἡγεσίας.

Κατὰ τὸν Ἡσαΐαν, ὁ Θεὸς θὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν «ἰσχύοντα καὶ ἰσχύουσιν... γίγαντα καὶ ἰσχύοντα καὶ ἄνθρωπον πολεμιστὴν καὶ δικαστὴν καὶ προφήτην καὶ στοχαστὴν καὶ πρεσβύτερον καὶ πεντηκόνταρχον καὶ θαυμαστὸν σύμβουλον καὶ σοφὸν ἀρχιτέκτονα...» (στιχ. 1-3). Ἄντ' αὐτῶν ὁ Θεὸς θὰ ἐπιτρέψῃ νὰ ἀναδειχθοῦν ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ «ἰσχύοντες» νεανίσκοι καὶ ἐμπαίχται. Ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι ἐπίσης ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἀναρχία, ὡς αὕτη περιγράφεται ἀπὸ τοῦ 5ου στίχ. καὶ ἐξῆς.

Ἄλλ' ὁ λαός, ἢ ἔστω τὸ ὑγιὲς τμήμα τοῦ λαοῦ, θὰ ἀναζητῆ πάντοτε ἐναγωνίως τὸν ἀρχηγόν του. Τὸν ἡγέτην, ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἠθικὴν τάξιν καὶ νὰ ἐπιβάλῃ τὸν ὀμαλὸν κοινωνικὸν βίον. Τὸ πρόβλημα ἐν τούτοις διὰ τοὺς ἀναζητοῦντας ἀρχηγόν θὰ εἶναι τὸ εἶδος τῶν προσόντων αὐτοῦ. Τί προσόντα θὰ πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ἀναζητούμενος ἐν μέσῳ τοιαύτης κρίσεως ἀρχηγός; Ἀκριβῶς ἡ δξύτης καὶ ἡ ἔκτασις τῆς κρίσεως, ἡ παντελής δηλ. ἀπουσία προσοντούχων ἡγετῶν, θὰ περιορίσῃ (κατὰ τὸν προφήτην) τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ λαοῦ εἰς τὸ ἐλαχιστότατον προσὸν παντὸς ἀνθρώπου· τὸ ἐνδυμα! «Ὅτι ἐπιλήφεται ἄνθρωπος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἢ τοῦ οἰκείου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ λέγων· ἱματίον ἔχεις, ἀρχηγός ἡμῶν γενοῦ...» (στιχ. 6).

Τὸ ἱμάτιον, ὡς ἡγετικὸν προσόν, σχετίζεται καὶ μὲ τὸ ὅλον ἔργον καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ποιμένου. Καὶ ὁ ποιμὴν ἔχει ἱμάτιον καὶ μάλιστα εἰδικὸν καὶ διακρίνον αὐτὸν ἀπὸ παντὸς ἄλλου ἀνθρώπου. Εἶναι δὲ γνωστὸν, ὅτι, ὁ ἄρρηκτος δεσμὸς τοῦ ἱματίου τούτου μὲ τὸ ὅλον ἔργον καὶ τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἔχει προσδώσει εἰς αὐτὸ ἱερὸν ἡγετικὸν κῦρος. Τὸ ἔνδυμα τοῦ ποιμένου προβάλλει καί, τρόπον τινά, ἐπικυρώνει τὸ ἡγετικὸν ἀξίωμα τοῦ φορέως αὐτοῦ.

Ἡ πραγματικότητα ὅμως αὐτὴ δὲν πρέπει νὰ διευκολύνη τὸν ποιμένα εἰς τὸ νὰ πίπτῃ θύμα πλάνης καὶ αὐταπάτης. Ἡ ἀδιάφευκτος ἐμπειρία, ἡ ἐκφραζομένη εἰς τὴν γνωστὴν ρῆσιν· «τὸ ράσον δὲν κάνει τὸν παπᾶν», πρέπει νὰ παραμένῃ ἀκοίμητος εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν τοῦ ποιμένου. Οὗτος δὲν εἶναι ποιμὴν, διότι ἔχει ἱμάτιον! Εἶναι ποιμὴν, διότι ἔχει τὴν χάριν τῆς ἱερωσύνης! Τὸ ἡγετικὸν τοῦ κῦρος ἀπορρέει ἀπὸ τὰς οὐσιαστικὰς προϋποθέσεις καὶ τοὺς πραγματικοὺς ὄρους τῆς ἱερωσύνης του. Ἐφ' ὅσον τοιαῦται προϋποθέσεις καὶ τοιοῦτοι ὄροι δὲν ὑπάρχουν, «τὸ ράσον μόνον δὲν κάνει τὸν παπᾶν»! Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ποιμὴν κατέχει ἀπλῶς καὶ μόνον ἓνα προσὸν κοινὸν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Εἶναι ἐνδεδυμένος... Δὲν εἶναι ὅμως ἡγέτης!

I. K.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

Αὐτὸς εἶναι ὁ τίτλος τῆς ἐφημερίδος τῆς Ἐκκλησίας, ποῦ ἐκδίδει ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία.

Η «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

- ΘΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗ ὑπεύθυνα καὶ ἀντικειμενικὰ τὸν λαὸ γιὰ τὴ δραστηριότητα τῆς Ἐκκλησίας στοὺς διάφορους τομεῖς.
- ΘΑ ΠΑΡΕΧΗ σωστὴ κατεύθυνσι στὰ διάφορα προβλήματα, ποῦ ἀπασχολοῦν σήμερα τὸν ἄνθρωπο.
- ΘΑ ΑΠΑΝΤΑ στίς διάφορες αἰτιάσεις ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας.
- ΘΑ ΟΙΚΟΔΟΜΗ τοὺς πιστοὺς καὶ θὰ καλλιεργῇ σ' αὐτοὺς γνήσιο ὀρθόδοξο βίωμα.

Ὅλοι οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ ἐγγραφοῦν συνδρομηταὶ τῆς ἐφημερίδος τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ τὴν ἔχουν ὁδηγὸ στὴν πορεία τῆς ζωῆς τους.

ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ*

ΦΙΛΟΙ ΠΟΙΜΕΝΕΣ

(1748 - 1833)

«Μόνον τοῦ Εὐαγγελίου ἡ διδαχὴ ἤμπορεῖ νὰ σώσῃ τὴν αὐτονομίαν τοῦ Γένους, ὅταν μάλιστα κηρύττεται ἀπὸ ποιμένας φίλους τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης».

Ἀπὸ τοὺς κορυφαίους δασκάλους καὶ γενάρχας τοῦ Γένους εἶναι καὶ ὁ Ἄδαμάντιος Κοραῆς. Κατέχει μοναδικὴ θέσι στὴν ἀγάπη, στὴν τιμὴ καὶ στὴν εὐγνωμοσύνη τῶν Ἑλλήνων. Εἶναι ὁ στοργικὸς πατέρας καὶ ὁ φωτεινὸς ὁδηγός, πὺν περισσότερο ἀπὸ μισὸ αἰῶνα μὲ πατριωτισμὸν, ἀφοσίωσι, πόνον καὶ πάθος, καθοδηγεῖ καὶ νουθετεῖ τὸ Γένος στὶς πηγές του καὶ στὴν ἐλευθερία του. Μὲ τὸ πνευματικὸ καὶ ἠθικὸ κῦρος του, μὲ τὸν ἀκαταπὸνητο ζῆλο του καὶ τὴν μὀρφωσί του ἐνισχύει τὸν ὑπόδουλο λαό. Φωτίζει τὸ νοῦ του καὶ γεμίζει τὴν καρδιά του μὲ γλυκεῖες ἐλπίδες καὶ προσδοκίεσ μῖα ριζικῆς ἀνακαινίσεως.

Ὁ Ἄδαμάντιος Κοραῆς, ἔχοντας μόνιμο ἰδεῶδες του τὴν παιδεία, τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν ἀρετὴ γίνεται ὁ ἀκούραστος πατέρας τοῦ Γένους, «ὁ μεγαλύτερος πνευματικὸς Ἑλληνας πρὶν ἀπὸ τὸ Εἰκοσιένον». Εἶναι ὁ μεγάλος σοφός, πὺν δὲν ὀραματίζεται μονάχα οὔτε στοχάζεται ρωμαντικὰ ἕνα ἐλεύθερο καὶ ἀναγεννημένο Ἔθνος, ἀλλὰ ὀλόκληρη ἡ ζωὴ του, μὲχρι τὰ βαθειὰ του γεράματα, εἶναι καὶ μιὰ ζωντανή, μιὰ ρεαλιστικὴ προσφορὰ στὶς καθημερινὲς πνευματικὲς, παιδευτικὲς, διπλωματικὲς καὶ πολιτικὲς ἀνάγκεσ τοῦ ἀγωνιζομένου λαοῦ.

Εἶναι νὰ θαυμάζη κανεῖς, σι' ἀλήθεια, τὸ σφρίγος, τὴν ἐργατικότητα καὶ τὴν ἐσωτερικὴ δύναμι τοῦ Κοραῆ. Παρὰ τὴν μεγάλη ἡλικία του πολεμῶ θαρραλέα καὶ δίκαια μὲ κάθε ἔχθρὸ στὸ ἐξωτερικὸ καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Πατρίδος.

Διαβάζουμε μέσα σὲ μιὰ ἀλληλογραφία τοῦ 1820:

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 434 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 19-20 τεύχους.

«Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀπλότητα νηπίων καὶ ζωηρότητα νεανικὴν· ὁμοιάζει τῶντι τοὺς παλαιοὺς τῆς Ἑλλάδος σοφοὺς· τοὺς φιλογενεῖς, τοὺς εὐεργέτας τῆς πατρίδος θεωρεῖ ὑπὲρ ἀδελφούς καὶ πατέρας· κάθε καλὸν εἰς τὸ Γένος τὸν κάμνει νὰ πηδᾷ ἀπὸ τὴν χαρὰν του, καὶ ὁ θρίαμβος τῆς κακίας τὸν κάμνει νὰ νεκρώνεται· διὰ τὸν ἑαυτὸν του δὲν ζῆ καθόλου· τὴν πατρίδα πάντα μελετᾷ καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἀναπνέει».

*

Ὁ Ἄδαμάντιος Κοραῆς, πού ἡ ζωὴ του καλύπτει περίπου ἓνα αἰῶνα, γεννήθηκε στὰ 1748 στὴν Σμύρνη καὶ πέθανε στὸ Παρίσι στὰ 1833. Ὁ πατέρας του ἦταν ἀπὸ τὴν Χίο.

Πολὺ νωρὶς ἔδειξε ἐνδιαφέρον στὴν κλασικὴ παιδεία. Καὶ πάρα πολὺ γρήγορα χειριζόταν τὴν ἀρχαία γλῶσσα μὲ ἀπόλυτη οἰκειότητα καὶ δεξιότητα. Στὶς σπουδές του καὶ στὶς φιλογενεῖς ἐπιδόσεις του τὸν βοήθησε ὁπωσδήποτε καὶ τὸ θρησκευτικὸ καὶ λόγιο κλίμα πού ἔζησε ἀπὸ μικρὸς. Γιατὶ τὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον τοῦ Κοραῆ ἦταν ἓνα περιβάλλον μὲ θρησκευτικὲς πεποιθήσεις καὶ φιλογενεῖς παραδόσεις, πού θεμελίωσαν στὴν ψυχὴ του βαθειὰ εὐσέβεια, ὀρθόδοξο φρόνημα καὶ ἐκκλησιαστικὴ συνείδησι.

Γράφει ὁ Δημήτριος Μπαλᾶνος:

Ὁ Ἄδαμάντιος Κοραῆς, ὡς αὐτὸς οὗτος ὁμολογεῖ, διετέλεσε πάντοτε πιστὸν τέκνον τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἐξέκλινε ποτὲ «εἰς αὐτὴν γεννημένος, μὲ αὐτὴν ἠνωμένος, καὶ τὸ αὐτὸ σύμβολον τῆς πίστεως ὁμολογῶν».

Ὁ Κοραῆς ἂν καὶ ζῆ μέσα στὰ καταλυτικὰ ρεύματα τῆς Εὐρώπης, κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, καὶ δέχεται γύρω του τὰ πυρὰ τοῦ ὀρθολογισμοῦ καὶ τῆς ἀρνήσεως, μένει ἀκλόνητα πιστὸς καὶ συνεπὴς στὶς θρησκευτικὲς καὶ ἔθνικες πηγές. Βρίσκει τὸν δρόμο, πού πρέπει νὰ ἀκολουθῆ ὁ ἴδιος καὶ τὸ Γένος.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΕΡΟΥΣΗΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Τ. Α. Κ. Ε.

ΕΣΟΔΑ Τ. Α. Κ. Ε. ΕΞ ΕΙΣΦΟΡΩΝ

ΤΩΝ Ι. ΝΑΩΝ ΚΑΙ ΚΛΗΡΙΚΟΣΗΜΩΝ

Εἰς τὸ προηγούμενον σημείωμα καὶ εἰς τὰ πλαίσια ἐνημερώσεως τῶν αἰδεσιμωτάτων Ἐφημερίων καὶ λοιπῶν ἠσφαλισμένων τοῦ TAKE ἐξετέθησαν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὰ περὶ τῶν πόρων αὐτοῦ καὶ τῆς ἀποδόσεως τούτων. Παρεμπιπτόντως εἰς τὸ σημείωμα τοῦτο ἐγένετο λόγος καὶ διὰ τὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ συμβολὴ τῶν ἐφημερίων εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐξ εἰσφορῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν καὶ κληρικοσήμεων πόρων τοῦ Ταμείου.

Ἐπειδὴ ὅμως οἱ πόροι οὗτοι εἶναι ἐκ τῶν σημαντικωτέρων τοῦ Ὄργανισμοῦ ἡ δὲ ἀπόδοσις αὐτῶν ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τοὺς αἰδεσιμωτάτους ἐφημερίους θεωροῦμεν ἀναγκαῖον, ὅπως προσθέσωμεν εἰς τὰ ὅσα εἰς τὸ προηγούμενον σημείωμα ἐλέχθησαν καὶ τὰ ἀκόλουθα:

Α'. Ὡς πρὸς τὴν εἰσφορὰν τῶν Ἱ. Ναῶν:

Ἡ ὑπὲρ TAKE εἰσφορὰ τῶν Ἱερῶν Ναῶν ἀνέρχεται, ὡς γνωστόν, διὰ μὲν τοὺς ἐνοριακοὺς Ναοὺς εἰς 7% διὰ δὲ τοὺς ἰδρυματικοὺς εἰς 6% ἐπὶ τῶν ἀκαθάριστων εἰσπράξεων τούτων.

Ὡς ἀκαθάριστοι δὲ εἰσπράξεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπολογίζεται ἡ εἰσφορὰ αὕτη, νοοῦνται τὰ ἔσοδα τῶν Ἱερῶν Ναῶν ἐκ κηροῦ, δίσκων, κυτίων, ἱερῶν παρεκκλησιῶν, ἐνοικίων καὶ δωρεῶν, ἐφ' ὅσον τὰ τελευταῖα ταῦτα δὲν προσφέρονται ὑπὸ τοῦ δωρητοῦ δι' εἰδικὸν σκοπὸν, κατονομαζόμενον ἐγγράφως κατὰ τὸν χρόνον τῆς δωρεᾶς (ἀγιογράφησιν, ἀγορὰν εἰδῶν κ.λπ.).

Ἡ ἐν λόγῳ εἰσφορὰ εἶναι καταβλητέα εἰς TAKE ὑπὸ τῶν ὑποχρέων ἐνοριακῶν καὶ μὴ Ἱερῶν Ναῶν τῆς μὲν Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων Ἀττικῆς, Πειραιῶς, Νικαίας, Νέας Σμύρνης, Περιστερίου, Νέας Ἰωνίας καὶ Καισαριανῆς καθ' ἕκαστον μῆνα, τῶν δὲ λοιπῶν καθ' ἑκάστην τριμηνίαν. Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ ἐν λόγῳ εἰσφορὰ δὲν καταβληθῆ ἔντὸς τῆς ὡς ἄνω προθεσμίας, ὑπόκειται εἰς πρόσθετον τέλος 25%, τὸ ὁποῖον δύναται δι' ἀποφάσεως τοῦ Δ/κοῦ Συμβουλίου τοῦ TAKE

νά αυξηθῆ μέχρι 50%, όταν αὐτή δὲν ἐξοφληθῆ ἐντὸς ἔτους ἀφ' ἧς κατέστη ἀπαιτητή.

Πέραν τούτου διὰ τοῦ Νόμου 1719/1944 προβλέπονται καὶ ἕτεροι κυρώσεις τῶν ὑπευθύνων διὰ τὴν καθυστέρησιν καταβολῆς τῆς ὑπὲρ TAKE εισφορᾶς.

Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς νομικῆς ταύτης υποχρεώσεως καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένων κυρώσεων ὑφίσταται, διὰ τὴν ἔγκαιρον καταβολὴν τῆς ἐν λόγῳ εισφορᾶς, καὶ ἡ ἠθικὴ εὐθύνη τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων καὶ κυρίως τῶν αἰδεσιμωτάτων Προέδρων αὐτῶν. Διότι τὸ TAKE καθ' ἕκαστον μῆνα εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ καταβάλλῃ διὰ συντάξεις, νοσήλεια, ἐφ' ἅπαξ βοήθημα καὶ λοιπὰ ἐξοδα ὑπὲρ τὰ 30 ἑκατομμύρια δρχ. Τὸ ποσὸν τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ὑποχρέωσιν τοῦ Ταμείου, δεόν νὰ εἰσπραχθῆ ὅπωςδῆποτε ἐκ τῶν διαφόρων πόρων αὐτοῦ, ἄλλως θὰ δημιουργηθῆ δυσχέρεια εἰς τὴν ἐξόφλησιν τῶν υποχρεώσεων τούτων. Καθίσταται ὡς ἐκ τούτου πρόδηλος ἡ ἀνάγκη τῆς ἀμέσου καταβολῆς τῆς ἐν θέματι εισφορᾶς.

Μέχρι σήμερον δὲν ἔχει κατανοηθῆ, ἀτυχῶς, ὑπὸ ὀρισμένων ἢ τοιαύτη ἀνάγκη καὶ ὑποχρέωσις με ἀποτέλεσμα νὰ δημιουργοῦνται προβλήματα εἰς τὸν Ὅργανισμόν. Πρέπει ὅμως νὰ δηλωθῆ ὅτι τὸ Ταμεῖον ἔχει εὐθύνην ἐναντι τῶν χιλιάδων ἠσφαλισμένων αὐτοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου θὰ προστατεύσῃ διὰ παντὸς μέσου τὰ συμφέροντά των. Δὲν πρόκειται συνεπῶς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀπόδοσιν τῶν πόρων αὐτοῦ εἰς τὴν διάθεσιν ὀρισμένων δυστροπούντων.

Ἐλπίζομεν ὅμως ὅτι θὰ κατανοηθοῦν τὰ ἀνωτέρω καὶ θὰ θελήσουν ὅλοι ἀνεξαιρέτως, ὄχι μόνον νὰ προβαίνουν εἰς τὴν ἔγκαιρον ἀπόδοσιν τῶν εισφορῶν τοῦ Ταμείου, ἀλλὰ καὶ θὰ καταβάλουν πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς ἀποδόσεως τοῦ ἐν λόγῳ πόρου, ὁ ὁποῖος πιστεύομεν, ἀπολύτως, ὅτι ἔχει μεγαλυτέρας δυνατότητας ἀπὸ τὰς σημερινάς.

Β'. Ὡς πρὸς τὰ κληρικὸς ἡμα:

Ἄλλος ἐπίσης πόρος τοῦ Ταμείου, ὁ ὁποῖος κατὰ σημαντικὸν μέρος εἰσπράττεται μέσῳ τῶν αἰδεσιμωτάτων ἐφημερίων εἶναι καὶ ὁ τῶν κληρικῶσῶν:

Κληρικὸς ἡμα ὡς γνωστὸν ἐπικολλῶνται εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας περιπτώσεις:

1) Ἐπὶ τῶν ἀδειῶν γάμων, τῶν τελουμένων μὲν εἰς πόλεις ἢ χωρία ἄνω τῶν 5.000 κατοίκων	δρχ.	120
τῶν δὲ κάτω τῶν 5.000 κατοίκων	»	80
2) Ἐπὶ τῶν διαζυγίων	»	200
3) Ἐπὶ ἐγγράφων χειροτονίας, διορισμοῦ, μεταθέσεως καὶ ἀπολύσεως	»	100
4) Ἐπὶ αἰτήσεων πρὸς τοὺς ἐφημερίους, ἐκκλησιαστικὰς Ἀρχάς, Ἐκκλησιαστικοὺς Ὄργανισμοὺς καὶ Ἐκκλησιαστικὰ Ἰδρύματα	»	5
5) Ἐπὶ πιστοποιητικῶν, βεβαιώσεων καὶ ἐπικυρώσεων παρ' Ἐφημερίων, Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν, Ἐκκλησιαστικῶν Ὄργανισμῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων	»	10
6) Ἐπὶ ἀποδείξεων δαπανῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν (ἐνοριακῶν καὶ μὴ) καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων, τῶν κειμένων μέχρι 5000 κατοίκων 1% ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῆς δαπάνης, τῶν δὲ λοιπῶν, ἤτοι τῶν κειμένων ἀπὸ 5000 κατοίκους καὶ ἄνω, 1,5%.		
<p>Τῆς τοιαύτης κληρικοσημάνσεως ἐξαιροῦνται αἱ ἀποδείξεις ρεύματος, ὕδατος, τηλεφώνου καὶ πληρωμῆς νομικῶν ὑποχρεώσεων, ἤτοι πρὸς τὸ Δημόσιον, TAKE, Ἱερὰν Μητρόπολιν καὶ I.K.A., ἅπασαι δὲ αἱ λοιπαὶ ὑπόκεινται εἰς κληρικοσήμανσιν καὶ χαρτοσήμανσιν. Εἰς τέλος χαρτοσήμου ὑπόκεινται, ὡς γνωστόν, καὶ αἱ ἀποδείξεις καταβολῆς εἰσφορᾶς πρὸς τὸ TAKE καὶ τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν.</p>		
7) Ἐπὶ ἀποδείξεων πληρωμῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν (ἐνοριακῶν καὶ μὴ) τῶν ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων καὶ τῶν Ἱερῶν Μονῶν δι' ἐκτέλεσιν ἔργων 1% ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῆς δαπάνης, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν οἱ ἐν λόγῳ Ἱεροὶ Ναοὶ κ.λπ. κεῖνται εἰς πόλεις ἢ χωρία μέχρι 5.000 κατοίκων, καὶ 1,5% διὰ τοὺς εἰς ἄνω τῶν 5000 κατοίκων κειμένους.		
8) Ἐπὶ τῶν βαπτίσεων τῶν τελουμένων εἰς πόλεις ἢ χωρία μέχρι 5000 κατοίκων	δρχ.	10
καὶ διὰ τὰς ἄνω τῶν 5000 κατοίκων	»	20

9) Ἐπὶ τῶν μνημοσύνων, τῶν τελουμένων εἰς πόλεις	δρχ.	5
ἢ χωρία μέχρι 5000 κατοίκων	»	20
τῶν δὲ ἀπὸ 5000 ἕως 10.000 κατοίκων	»	25
τῶν ἄνω τῶν 10.000 κατοίκων		

Βάσει συνεπῶς τῶν ἀνωτέρω οἱ ἱερεῖς εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἐπικόλλησιν κληρικοσήμεων εἰς τὰς περιπτώσεις:

α) Ἐπὶ τῶν πρὸς αὐτοὺς ἀπευθυνομένων αἰτήσεων τῶν πολιτῶν δι' ἔκδοσιν πιστοποιητικοῦ ἢ ἐπικύρωσιν πιστοποιητικοῦ. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὸ κληρικόσημον συνήθως ἐπικολᾶται ἐπὶ τοῦ τηρουμένου παρ' αὐτῶν εἰδικοῦ πρωτοκόλλου, εἰς τὸ ὁποῖον καταχωροῦνται ἅπαντα τὰ ἐκδιδόμενα ὑπ' αὐτῶν πιστοποιητικά. Τῆς τοιαύτης κληρικοσημάνσεως ἐξαιροῦνται αἱ αἰτήσεις καὶ τὰ πιστοποιητικά τὰ ἐκδιδόμενα πρὸς χρῆσιν τοῦ Ο.Γ.Α., ἢ δι' ἐγγραφήν εἰς τὰ μητρώα τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων καὶ τοὺς ἐκλογικοὺς καταλόγους. Ὁμοίως καὶ τὰ ἀφορῶντα εἰς θύματα πολέμου ἢ πολυτέκνους, δι' ἃς ὅμως περιπτώσεις δέον νὰ προσκομίζεται τὸ σχετικὸν βιβλιάριον, ὁ ἀριθμὸς τοῦ ὁποίου θὰ ἀναγράφηται εἰς τὸ πρωτόκολλον ὁμοῦ μὲ τὴν ἔνδειξιν «θύμα πολέμου» ἢ «πολύτεκος».

β) Ἐπὶ τῶν ἐκδιδομένων ὑπ' αὐτῶν πιστοποιητικῶν καὶ βεβαιώσεων (πλὴν τῶν ἀναφερομένων ὡς ἄνω ἐξαιρουμένων περιπτώσεων) καὶ τῶν γενομένων ὑπ' αὐτῶν ἐπικυρώσεων. Τὸ ἐπικολούμενον ἐπ' αὐτῶν κληρικόσημον ἀνέρχεται, ὡς ἀνεφέρθη, εἰς 10 δρχ.

Ἐνταῦθα δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι εἰς τὰς περιπτώσεις αἰτήσεων τῶν Ἐφημερίων πρὸς τὰς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπὰς καὶ Μητροπόλεις δι' ἔκδοσιν ἀδείας γάμου τὸ ἐπικολούμενον ἐπ' αὐτῶν κληρικόσημον ἀνέρχεται εἰς δρχ. 15 καὶ οὐχὶ 5, διότι ἡ αἴτησις εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἐπέχει καὶ θέσιν πιστοποιητικοῦ καὶ συνεπῶς κληρικοσημαίνεται αὕτη καὶ ὡς πιστοποιητικόν.

γ) Ἐπὶ τῶν ἀποδείξεων τῶν πάσης φύσεως δαπανῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν πλὴν τῶν περιπτώσεων ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι, ὡς ἀνεφέρθη, ἐξαιροῦνται (Δ.Ε.Η., Ο.Τ.Ε. καὶ ἀποδείξεις πληρωμῶν Νομικῶν ὑποχρεώσεων).

Ἐν προκειμένῳ καὶ πρὸς ἄρσιν τῆς ἐσφαλμένης ὑπὸ πολλῶν ἐντυπώσεως, θὰ πρέπει νὰ τονισθῇ, ὅτι εἰς τὴν κληρικοσημάνσιν, βάσει τοῦ νόμου, δὲν ὑπόκεινται μόνον αἱ ἀποδείξεις πληρωμῆς τοῦ προσωπικοῦ ἢ τῆς προμηθείας διαφόρων εἰδῶν διὰ τὰς ἀνάγκας

του Ναου, αλλά και αί τοιαῦται διὰ τὰ ἐκτελούμενα πάσης φύσεως ἔργα τοῦ Ναοῦ. Ἡ τοιαύτη ὑποχρέωσις ὑφίσταται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1954 καὶ συνεπῶς δι' ἅπαντα τὰ ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου καὶ ἐντεῦθεν ἐκτελεσθέντα ἔργα δέον αἰ σχετικαὶ ἀποδείξεις νὰ φέρουν τὸ νόμιμον κληρικὸς ἡμίον, τὸ ὁποῖον μέχρι καὶ τοῦ Μαρτίου 1976 ἀνήρχετο εἰς 1% ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῆς ἀποδείξεως, ἀπὸ δὲ τῆς 20 Μαρτίου 1976 καὶ ἐντεῦθεν ἠϋξήθη εἰς 1,5%, διὰ τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς τοὺς εὐρισκομένους εἰς πόλεις ἢ χωρία ἄνω τῶν 5.000 κατοίκων.

Ἐπειδὴ διὰ μίαν τοιαύτην παράλειψιν ὁ νόμος προβλέπει αὐστηρὰς κυρώσεις συνιστῶμεν εἰς τοὺς αἰδεσιμωτάτους Ἐφημέριους νὰ ἐλέγξουν ἀπάσας τὰς τοιοῦτου εἶδους ἀποδείξεις, ὥστε ἐὰν ἐκ παραδρομῆς δὲν ἔχει ἐπικολληθῆ τὸ ἀναλογοῦν κληρικὸς ἡμίον, νὰ σπεύσουν νὰ ἐπικολλήσουν τοῦτο ἔστω καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων, διότι τὸ TAKE θὰ ἐνεργήσῃ ἔλεγχον ἐπὶ πάντων τῶν ἐκτελεσθέντων μέχρι σήμερον ἔργων τῶν Ἱερῶν Ναῶν καὶ δὲν θὰ ἦτο πρέπον νὰ διαπιστωθοῦν τοιαῦται παραλείψεις.

Ἐπογραμμίζεται πρὸς τούτοις ὅτι μὲ τὸ κληρικὸς ἡμίον ἐπιβαρύνεται ὁ ἐργολάβος, εὐθύνεται ὅμως διὰ τὴν μὴ καταβολὴν ὑπὸ τούτου ὁ ἐργοδότης ὡς ὑπεύθυνος διὰ τὴν παρακράτησιν τῶν ὑπὲρ τρίτων κρατήσεων. Συνεπῶς ὁ ἰσχυρισμὸς ὑπὸ πολλῶν ὅτι τὰ χρήματα προέρχονται ὑπὸ δωρεῶν καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ὑπόκεινται εἰς κράτησιν τίνα δὲν εὐσταθεῖ. Ἀντιθέτως πᾶσα πληρωμὴ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ ἐνεργεῖται ὑποχρεωτικῶς δι' ἀποδείξεων ἢ τιμολογίων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπικολλᾶται τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπόμενον κληρικὸς ἡμίον καὶ χαρτόσημον.

Ἡ τοιαύτη ὑποχρέωσις, ὡς γνωστὸν, ἐπεξετάθη ἀπὸ τοῦ Μαρτίου 1976 καὶ εἰς τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Μονῶν ἐπιτελούμενα ἔργα, αἰ ὁποῖαι καὶ αὐταὶ ὀφείλουν διὰ τὰ ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου καὶ ἐντεῦθεν ἐκτελούμενα ἔργα νὰ ἐπικολλοῦν τὸ ἀναλογοῦν ἐπὶ τῶν ἀποδείξεων πληρωμῶν κληρικὸς ἡμίον.

δ) Τέλος εἰς κληρικοσήμανσιν ὑπόκεινται καὶ αἰ ἀποδείξεις Ἱεροτελεστιῶν διὰ τὰ τελούμενα μνημόσυνα ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων. Ἄν καὶ δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀναφέρωμεν εἰς ποίας διαπιστώσεις ἔχει προβῆ ἢ Ἱηρησεῖα τοῦ TAKE ἐκ τῶν κατὰ καιροὺς ἐλέγχων σχετικῶς μὲ τὰ μνημόσυνα, ἐν τούτοις εἶναι ἀνάγκη νὰ τονισθῆ ὅτι τὸ ἐπὶ τῶν μνημοσύνων κληρικὸς ἡμίον θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀποδώσῃ μεγαλύτερα ποσὰ εἰς τὸ TAKE, ἐὰν ἐδίδοτο ὑπὸ πάντων ἢ δέουσα πρὸς αὐτὸ σημασία.

Πάντως ἐκ τῶν ἐκτεθέντων ὡς ἄνω προκύπτει ἀναμφισβητήτως ὅτι ἡ δυνατότης ἀμφοτέρων τῶν πόρων (εἰσφορὰ τῶν Ἱ.

Ναῶν καὶ τὸ κληρικὸσημον) εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν σημερινήν. Ἐὰν δὲ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι διὰ τὴν ὀριστικὴν λύσιν τῶν συντάξεων ἀπαιτοῦνται περὶ τὰ 30 ἑκατομμύρια δρχ., ἀντιλαμβάνεται τις ποίαν ὑπηρεσίαν δύνανται νὰ προσφέρουν καὶ οἱ Ἐφημέριοι διὰ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος αὐτοῦ.

Ἐχομεν καὶ ἄλλοτε τονίσει ὅτι τὰ πρὸς ἐπίλυσιν σήμερον θέματα τοῦ TAKE εἶναι ἔναντι τῶν ἐπιλυθέντων ἐλάχιστα. Τὰ μεγάλα καὶ σοβαρὰ προβλήματα αὐτοῦ ἔχουν ἐπιλυθῆ ὅλα, ἀπομένουν ἀκόμη ἐλάχιστα, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὰ θὰ ἐπιλυθοῦν ταχέως, ἐὰν εἰς τὴν προσπάθειαν τοῦ Ταμείου βοηθήσουν καὶ οἱ ἱερεῖς τόσον διὰ τοῦ προαναφερθέντος τρόπου, δι' οὗ θὰ ἐπέλθῃ σημαντικὴ βελτίωσις τῶν κατ' ἔτος ἐσόδων τοῦ TAKE, ὅσον καὶ τῶν μελλόντων νὰ ὑποδειχθοῦν διὰ τῶν λοιπῶν σημειωμάτων.

Χορηγηθέντα ἐφ' ἅπαξ βοηθήματα:

Ἄν καὶ τὸ παρὸν κεφάλαιον δὲν ἔχει σχέσιν μὲ τὰ προεκτεθέντα ἐν τούτοις κρίνομεν σκόπιμον, ὅπως παραθέσωμεν κατωτέρω πίνακα συναξιοδοτηθέντων ἐκ τοῦ TAKE ἀπὸ 1/9/1976 ἕως 31/10/1976 μετὰ τοῦ χορηγηθέντος εἰς αὐτοὺς ἐφ' ἅπαξ βοηθήματος πρὸς ἐνημέρωσιν ὑμῶν καὶ εἰς ἀπάντησιν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐξακολουθοῦν νὰ ἰσχυρίζωνται ὅτι τὸ TAKE ἐμείωσε τὸ ἐφ' ἅπαξ τῶν ἱερέων.

Ὄνοματεπώνυμον	Ἰδιότης	Μισθ. κατηγορ. καὶ βαθμὸς	Χορηγηθὲν ἐφ' ἅπαξ
1. Σταματάκης Νικόλαος	ἱερεὺς	Γ/6	283.125
2. Ροντήρης Γεώργιος	»	Γ/6	283.125
3. Παπαθανασίου Ζαφείρα	Πρεσβυτ.	Δ/7	254.251
4. Τροχοῦτσος Σταῦρος	ἱερεὺς	Γ/6	283.125
5. Παπαδόπουλος Ἀναστάσιος	»	Γ/6	283.125
6. Μπιστιόλας Ἀμβρόσιος.—Παναγ.	»	Γ/6	283.125
7. Μαλεγιαννάκης Ἀνδρέας	»	Γ/6	283.125
8. Ἀργυρόπουλος Στυλιανὸς	ὑπάλληλ.	8ος	218.229
9. Παπαθανάσης Ἀθανάσιος	ἱερεὺς	Γ/6	283.125
10. Καλλαρᾶς Παναγιώτης	»	Γ/6	283.125
11. Μόρφης Γαβριήλ	»	Δ/7	223.776
12. Τσιρογιάννης Φίλιππος	»	Γ/6	270.625
13. Παχώμης Νικόλαος	»	Γ/6	286.240
14. Παπαγεωργίου Δημήτριος	»	Δ/7	246.937

15. Χαμέτης Γεώργιος	»	Γ/6	283.125
16. Παπαϊωάννου Περρῆς	»	Γ/6	270.625
17. Σγουρούδης Ἀριστόδημος	»	Γ/6	283.125
18. Πέτσης Κων/νος	»	Γ/6	290.406
19. Μπονίδου Βάγια	Πρεσβυτ.	Γ/6	285.909
20. Καλφοπούλου Βασιλική	»	Γ/6	257.171
21. Τζαβάρας Κων/νος	ἱερεὺς	Γ/6	283.125
22. Παπακωνσταντίνου Ζώης	»	Δ/7	246.937
23. Κουβέλη Εὐμορφία	Πρεσβυτ.	Δ/7	253.927
24. Ἀθανασόπουλος Ἄνδρ.	ἱερεὺς	Γ/6	283.125
25. Ἀθηναῖος Δημήτριος	»	Γ/6	283.125
26. Πυργέα Λούλα	Πρεσβυτ.	Γ/6	205.089
27. Στολάκης Δημήτριος	ἱερεὺς	Δ/7	320.916
28. Μαραγκὸς Παναγιώτης	»	Γ/6	283.125
29. Μανζαβίνος Ἰωάννης	»	Γ/6	283.125
30. Νικολούδης Παναγιώτης	»	Γ/6	270.625
31. Θεοδωράκης Γεώργ.	»	Γ/6	283.125
32. Σιαφαρίκας Δημήτριος	»	Γ/6	283.125
33. Τσακουμάκης Γεώργιος	»	Γ/6	283.125
34. Χασάπης Ἐλπίδιος	»	Α/3	270.595
35. Κοπανιτσᾶνος Μιλτιάδης	»	Γ/6	283.125
36. Παπαπαναγιώτου Γεώργιος	»	Β/5	312.312
37. Παπαχαραλάμπους Χαράλαμπ.	»	Γ/6	283.125
38. Κουτὸς Εὐάγγελος	»	Γ/6	283.125
39. Παππᾶς Γεώργιος	»	Γ/6	283.125
40. Μπερεδήμα Εὐχαρις	Πρεσβυτ.	Β/5	287.024
41. Κωνσταντακόπουλος Θεμιστ.	ἱερεὺς	Γ/6	283.125
42. Σταθογιαννόπουλος Ἰωάν.	»	Δ/7	246.937
43. Μαρνέρας Γεώργιος	»	Γ/6	283.125
44. Βλαχοπούλου Ζωή	Πρεσβυτ.	Γ/6	283.125
45. Μυλωνᾶς Παναγιώτης	ἱερεὺς	Γ/6	283.125
46. Κουρκούτας Ὀδυσσεὺς	»	Γ/6	283.125
47. Σαγκιώτης Νικόλαος	»	Γ/6	270.625
48. Κοσκινᾶς Κων/νος	»	Β/5	312.312

Ἐκ τοῦ Τ. Α. Κ. Ε.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ*

(Συνέχεια απαντήσεως στις υπ' αριθ. 313 και 314 ἐρωτήσεις).

Γρήγορα ὅμως φάνηκε τὸ δυσβάστακτο τῆς ἐπταδικῆς ἀκολουθίας. Τὸ ἀσύνηθες μῆκος της, ἡ συχνὴ χρῆσις της, ἡ τέλεισσις της στὰ σπίτια τῶν ἀσθενῶν καὶ πρὸ παντὸς ἡ ἀπαίτησις γιὰ τὴν συμμετοχὴ σ' αὐτὴν ἐπτὰ ἱερέων, ὠδήγησαν γρήγορα σὲ ἀδιέξοδο. Πρῶτη φαίνεται ὅτι ὑπέκυψε στὴν πίεσι τῶν πραγμάτων ἡ σύνδεσις μετὰ τὴν θεία λειτουργία. Ὑστερα ἡ μορφή τῆς τελέσεως τῆς ἀκολουθίας, πού ἀπετυπώθη καὶ στὰ ἔντυπα, πού περιέχουν μέρος μόνον ἀπὸ τὴν ὅλη περὶ τὸ εὐχέλαιο ὑμνογραφικὴ καὶ εὐχολογικὴ παραγωγὴ. Κατόπιν ὁ τρόπος τῆς τελέσεως ὅπως εἰδαμε στὴν προηγουμένη ἀπάντησι, στὴν προσπάθεια νὰ διατηρηθοῦν ὅλα τὰ στοιχεῖα πού ἀπέμειναν, ἐλέγοντο ὅλα μὲν ἀλλὰ κατὰ συνέχειαν, χωρὶς νὰ τελῆται ὄρθρος, χωρὶς νὰ ψάλλωνται προκείμενα καὶ ἀλληλουάρια κ.λπ.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱερέων ἡ πράξις ἀπέδειξε ὅτι ἦταν ὑπερβολικὸς, ἰδίᾳ γιὰ τὰ χωριὰ ὅπου ἦταν ἀδύνατον νὰ βρεθοῦν ἐπτὰ ἱερεῖς. Ἡδη ὁ κῶδιξ Σινᾶ 973 ἀπαιτεῖ μὲν ἐπτὰ ἱερεῖς («συνάγονται ἐπτὰ πρεσβύτεροι»), σημειώνει ὅμως ὅτι «εἰ δὲ τύχη καὶ οὐ πάρισιν ἐπτὰ πρεσβύτεροι, ποιῶσι τὴν ἀκολουθίαν δύο ἢ τρεῖς». Τὸ ἴδιο καὶ ὁ κῶδιξ Ἑσφιγμένου 208 τοῦ 15' αἰῶνος διορίζει, ὅτι τὸ εὐχέλαιο τελοῦν «ἐπτὰ ἱερεῖς ἢ τρεῖς κατὰ ἀνάγκην». Ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης γνωρίζει ἐπίσης τὴν «οἰκονομία» αὐτὴ στὴν μὴ τήρησι τοῦ ἀριθμοῦ ἐπτὰ: «Τινὲς δὲ ἔνθα σπάνις ἱερέων, καὶ τρεῖς προσκαλοῦνται μόνους. Καὶ τοῦτο οὐ μεμπτέον. Ἔσται γὰρ πρῶτον μὲν διὰ δύναμιν τῆς Τριάδος· ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τὸ εἰς μαρτυρίαν καὶ κήρυγμα τῆς Τριάδος παρὰ τοῦ Ἥλιου πάλιν γεγονός, ὅτε νεκρωθέντα τὸν υἱὸν Σαραφθίας

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 445 τοῦ υπ' αριθ. 19-20 τεύχους.

ἀνέστησε, τρίς προσευξάμενος καὶ τρίς ἐπιπεσὼν αὐτῷ. Τινὲς δὲ καὶ πλείονας τῶν ἑπτὰ συναθροίζουσιν εἰς πλείονος δεῖγμα πίστεώς τε καὶ προθυμίας. Ἄλλ' οὐ πολυπραγμονητέον περὶ τοῦ ἀριθμοῦ· ἐπεὶ οὐδὲ ἀριθμὸς γράφεται. Πλὴν εἰ καὶ οὐ γέγραπται, ἄλλ' ἀναγκαῖον τὴν ἀρχαίαν τηρεῖσθαι παράδοσιν. Καὶ ἔστωσαν μὲν ἑπτὰ, ὡς ἔθος ἀρχαῖον· εἰ δ' ἀνάγκη, τὸ ἕλαττον τρεῖς» (Διάλογος..., κεφ. 283). Τὴν περαιτέρω ἐλάττωσι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἱερέων θεωρεῖ ἀπαράδεκτη: [«Εἷς δὲ πρεσβύτερος μὴ ποιεῖτω εὐχέλαιον· ὅτι ὡς περὶ ἐπισκόπου γέγραπται μὴ χειροτονεῖσθαι παρ' ἑνός, οὕτω καὶ περὶ εὐχελαίου μὴ παρὰ πρεσβυτέρου ἑνός τελειῖσθαι. «Προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας», φησί, καὶ οὐχ ἕνα πρεσβύτερον, «καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτόν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ»] (Διάλογος..., ἐνθ' ἀνωτ.). Στὴν ἐρώτησι τοῦ Πενταπόλεως Γαβριήλ «Ἐὰν δυνατόν ἕνα ἱερέα ποιεῖν εὐχέλαιον;» ἀπαντᾷ καὶ πάλιν ἀρνητικῶς: «Οὐ χρὴ ἕνα ἱερέα ποιεῖν εὐχέλαιον, ἐπεὶ «προσκαλεσάσθωσαν, φησί, τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας» οὐχ ἕνα πρεσβύτερον· καὶ δεῖ τὴν τάξιν φυλάττεσθαι. Καθὰ οὖν ἐπίσκοπον οὐ χειροτονεῖ εἰς ἐπίσκοπος, οὕτως οὐδ' εὐχέλαιον ποιεῖ εἷς πρεσβύτερος» (Ἐρώτησις ΜΗ').

Οὕτε ὅμως καὶ ἡ λύσις τῶν τριῶν ἱερέων ἀπεδείχθη ἐφαρμοσίμη. Στὶς δυσχερεῖς συνθήκες ποὺ πέρασαν οἱ ὀρθόδοξοι λαοὶ κατὰ τὴν τουρκοκρατία ἦταν ἀδύνατο νὰ γίνωνται ἀκολουθίες μὲ τόσο μεγάλο ἱερατικὸ προσωπικόν. Πολὺ σωστὰ θέτει τὸ θέμα ὁ ὁσίου Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης σὲ ὑποσημείωσι στὸ ἰγ' κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου. Ὁ κανὼν ἀπαιτεῖ «πολλοὺς» ἐπισκόπους νὰ τελοῦν τὴν χειροτονία ἐπισκόπου. «Εἰ δὲ ἀνάγκη γένηται τρεῖς ἐπίσκοποι... χειροτονήσουσι τὸν ἐπίσκοπον». Κατ' ἐπέκτασιν ὁ ἅγιος Νικόδημος ἐφαρμόζει τὸν κανόνα καὶ στὸ εὐχέλαιο καὶ καταλήγει στὸν ἕνα ἱερέα: «Τοιοῦτοτρόπως εἶναι συγκεχωρημένον νὰ γίνεσθαι καὶ τὸ ἅγιον εὐχέλαιον ἐν τισὶ χωρίοις καὶ τόποις τῆς Βουλγαρίας, ἢ καὶ ἄλλης ἐπαρχίας, ὅχι μόνον ἀπὸ τρεῖς ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ δύο καὶ ἀπὸ ἕνα διὰ ὀλιγότητα τῶν ἱερέων ὅπου εἶναι εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ταῦτόν εἰπεῖν διὰ τὴν ἀνάγκην. Καλύτερον γὰρ εἶναι νὰ γίνεσθαι τὸ μυστήριον καὶ ἀπὸ

ένα μόνον ιερέα, πάρεξ νὰ τὸ ὑστεροῦνται παντάπασιν οἱ ἐκεῖσε χριστιανοὶ καὶ μάλιστα οἱ ἀσθενεῖς καὶ ἐν ταυτῷ νὰ ὑστεροῦνται τὴν ἄφεσιν τῶν ἀμαρτιῶν, ὅπου χαρίζει εἰς αὐτοὺς. "Ἐπειτα ἂν ἓνας ἱερεὺς μόνος ἐκτελῆ ὅλα τὰ ἄλλα μυστήρια καὶ τὰ μείζονα τοῦ εὐχελαίου, διατὶ καὶ μόνος δὲν δύναται νὰ ἐκτελέσῃ τὸ θεῖον εὐχέλαιον; Ἐκεῖνο δὲ ὅπου λέγει ὁ θεὸς Ἰάκωβος «Προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας», τοὺς ὄντας ἐννοεῖ, ἀλλ' οὐχὶ τοὺς μὴ ὄντας μηδὲ εὐρίσκομένους ἐκεῖσε. Κανόνι καὶ νόμοις οὐχ ὑπόκειται, ἕως οὗ ἀνάγκη ἐστίν» (Πηδάλιον, Ἀθῆναι 1957, σελ. 470). Αὐτὸ γίνεται καὶ σήμερα. Ἡ πρᾶξις ξαναγύρισε στὴν ἀρχικὴ παράδοσι.

Στὴν πρᾶξι, ὅμως ἀνακύπτει τὸ πρόβλημα ποῦ θέτει ἡ δευτέρα ἐρώτησι. Ὁ ἓνας ἱερεὺς θὰ ἀναγνώσῃ καὶ τὰ ἑπτὰ ζεύγη τῶν ἀναγνωσμάτων καὶ τις ἑπτὰ ἐκτενεῖς καὶ τις ἑπτὰ εὐχές, ὅτι δηλοῦθια ἱερεῖς, κατὰ τὴν μεταγενεστέρα ἑπταδική της ἐξέλιξι; Δὲν εἶναι μυστικόν, ὅτι στὴν σημερινὴ πρᾶξι γίνονται ἀρκετὲς αὐθαίρετες διευθετήσεις. «Τὸ μῆκος τῆς ἀκολουθίας καθιστᾷ σχεδὸν ἀδύνατον τὴν πλήρη καὶ ἀκριβῆ τέλεσιν αὐτῆς ἰδίᾳ ἐν οἴκοις. Ἐντεῦθεν τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν ἱερέων προβαίνει εἰς συντμήσεις καὶ παραλείψεις οὐχὶ πάντοτε εὐστόχους. Οὕτω λ.χ. ὑπὸ πολλῶν ἱερέων αἱ εὐχαὶ ἀναγινώσκονται μυστικῶς ἢ καὶ παραλείπονται ἐντελῶς, ἐνῶ ἐπαναλαμβάνεται μεθ' ἑκάστον Εὐαγγέλιον ἢ αἵτησις· ἀλλ' ἡ τοιαύτη σύντμησις στερεῖ τὸ μυστήριον τοῦ κυριωτέρου στοιχείου αὐτοῦ, τῆς προσευχῆς, ἣτις μετὰ τοῦ ἐλαίου ἀποτελεῖ τὴν ὕλην τοῦ μυστηρίου. Διὰ τοῦτο εὐρίσκομεν προτιμότεραν τὴν παράλειψιν τοῦ κανόνος καὶ τῶν μεθ' ἑκάστον Εὐαγγέλιον δεήσεων, τὴν μείωσιν τῶν μετὰ τὴν ἀγιαστικὴν εὐχὴν τροπαρίων καὶ τὴν συντόμευσιν τῶν εὐχῶν, αἱ ὅποια ὅμως δεόν ν' ἀναγινώσκωνται εἰς ἐπήκοον τῶν παρόντων» (Κ. Π. α. π. α. γ. ἰ. ἄ. ν. η, Λειτουργικὴ-Τελετουργικὴ, Γενικὴ Διεύθυνσις Ἐκκλ. Παιδείας, Ἀθῆναι 1973, σελ. 351-352).

Αὐτὸς ποῦ ἀπαντᾷ στὶς ἐρωτήσεις αὐτὲς ἔχει καθῆκον νὰ ἐπαναλάβῃ τοὺς λόγους τοῦ Συμεῶν Θεσσαλονίκης:

«Πάντα λεγέτωσαν (οἱ ἱερεῖς) ὅσα παραδέδοται λέγεσθαι, ὅτι τοῦ Πνεύματος πάντα ἐκ τῶν Πατέρων ὄντα» (Διάλογος..., κεφ. 283). Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἀγνοεῖται οὔτε, βέβαια, καὶ ὅτι λύεται ἔτσι τὸ πρόβλημα. Τοποθετεῖται ὅμως σὲ βási θεωρητικὰ σωστὴ καὶ πρακτικὰ ἀκίνδυνη γιὰ τὴν ἀκεραιότητα τῆς ἀκολουθίας. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἀρμόδια ὄργανα, ποὺ ἐκ καθήκοντος ὀφείλουν νὰ συνειδητοποιοῦν, νὰ μελετοῦν καὶ νὰ διευθετοῦν τὰ ἀνακύπτοντα προβλήματα. Ἄλλως ἢ φθορὰ τῶν ἀκολουθιῶν εἶναι ἀναπόφευκτος. Δύο μόνο σκέψεις ἄς μᾶς ἐπιτραποῦν. Μὲ ὁδηγὸ τὴν παλαιὰ πρᾶξι μπορεῖ νὰ ἀνακουφισθῇ ἀρκετὰ ἢ τόσο ἐκτενὴς ἀκολουθία. Ὁ ὄρθρος εἶναι ἀναμφισβήτητα μεταγενέστερο στοιχεῖο καὶ δευτερευόν ἐν σχέσει πρὸς τὸ κύριο μέρος τῆς ἀκολουθίας, ποὺ ἀρχίζει, καθὼς εἶδαμε, μὲ τὸ «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία...» καὶ τὰ εἰρηνικά. Ὁ ὄρθρος θὰ μπορούσε νὰ τελῆται, κατὰ τὴν ἀρχαία τάξι, χωριστὰ. Τὸ «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία...», τὰ εἰρηνικά, ἡ καθαγιαστικὴ εὐχή, τὸ πρῶτο ζευγὸς τῶν ἀναγνωσμάτων, ἡ ἐκτενὴς μὲ τὴν πρώτη εὐχή (μέχρι τὸ «εἰς βασιλείας οὐρανῶν κληρονομίαν»), ἡ συγχωρητικὴ εὐχή καὶ ἡ χριῖσις μὲ τὴν εὐχὴ «Πάτερ ἅγιε...» εἶναι, καθὼς εἶδαμε, τὸ κύριο μέρος τῆς ἀκολουθίας τοῦ εὐχελαίου. Ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα ἕξ ζεύγη ἀναγνωσμάτων μὲ τίς ἐκτενεῖς καὶ τίς εὐχές των θὰ μπορούσε νὰ λέγωνται μόνον τόσα ὅσοι καὶ οἱ λαμβάνοντες μέρος στὴν ἀκολουθία πρεσβύτεροι. Καλὸ θὰ ἦταν νὰ μελετηθῇ καὶ ἡ δυνατότης ἐπανασυνδέσεως τοῦ εὐχελαίου μὲ τὴν θεία λειτουργία, εἴτε τὴν τελεία εἴτε τὴν Προηγιασμένη, κατὰ τίς διατάξεις τῶν ἀρχαίων κωδίκων, ὅταν βέβαια τὸ εὐχέλαιο τελῆται στὸ ναό. «Τέλος γὰρ πάσης τελετῆς καὶ θείου μυστηρίου παντὸς σφραγίς ἡ ἱερὰ κοινωνία» (Συμεὼν Θεσσαλονίκης, Διάλογος..., κεφ. 282). Αὐτὸ ἦταν τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τῆς πρὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος πράξεως, ἡ ἀπαίτησι τῆς συνεχείας τῆς ὀρθῆς παραδόσεως. Γιὰ τέτοιες ὅμως σοβαρὲς πρωτοβουλίες δὲν εἶναι ἀρμόδιος οὔτε ὁ γράφων οὔτε οἱ ἱερεῖς.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἁγίας Γραφῆς

ΝΑ ΜΗΝ ΑΦΗΝΗΣ ΚΕΡΚΟΠΟΡΤΕΣ

«Μὴ δῶς ὕπνον σοῖς ὄμμασι, μηδὲ ἐπινυστάξης σοῖς βλεφάροις, ἵνα σώζη ὡσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων καὶ ὡσπερ ὄρνεον ἐκ παγίδος» (Παροιμ. στ', 4-5).

Εὐστοχα χαρακτηρίζεται ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς ὁ βίος τοῦ πιστοῦ σὰν ἀκοίμητος ἀγώνας. Οἱ κίνδυνοι ἀπώλειας τῆς ψυχῆς ἐλλοχεύουν σὲ κάθε στιγμή. Χρειάζεται λοιπὸν ἐγρήγορση, ἀγρυπνη προσοχή, διαρκῆς προσπάθεια ἀποφυγῆς τοῦ Κακοῦ.

Κάθε φορά, μιὰ τρίχα χωρίζει ἀκόμη καὶ τὸν πιὸ ἅγιο ἀπὸ τὴν πτώση. Κάθε φορά, ἔχει τὴν αἴσθησιν πὼς μόλις γλίτωσε, ὅπως τὸ ζαρκάδι ἀπὸ τῆς θηλειᾶς ποῦ τοῦ πέταξαν οἱ κυνηγοὶ ἢ ὅπως τὸ πουλι ἀπὸ τῆς ξόβεργας.

Τίποτε δὲν ἐξασφαλίζει ὅσο ἡ ἀνύσταχτη ἔγνοια. Τίποτε δὲν σώζει πιὸ βέβαια ἀπὸ τὴν πεποίθησιν πὼς εἴμαστε ἀδύναμα πλάσματα, πὼς, ἂν ραθυμήσουμε, θὰ μᾶς καταπιῇ τὸ νοητὸ λιοντάρι, καθὼς παρομοιάζει τὸν Διάβολο ὁ Ἀπόστολος: «νήψατε, γρηγορήσατε· ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίη» (Α' Πέτρ. ε', 8).

Ἄν ἐμβαθύνουμε στὸ μυστήριον τῆς ἀνθρώπινης ροπῆς πρὸς τὸ Κακό, καρποῦ θανάσιμου τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, θὰ καταλαβαίναμε γιατί τόσο ἐπίμονα ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ μᾶς συνιστᾷ αὐτὴ τὴν ἀσίγαστην μέριμνα γιὰ τὴν ἄμυνα τῆς ψυχῆς μας.

Ἄς ἀκούσουμε πρῶτα τὸν θεῖο Παῦλο, ποῦ ἀποτείνεται στὸν καθένα μας, μὴ ἐξαιρώντας καὶ τοὺς πιὸ προχωρημένους στὸν δρόμον τῶν ἀρετῶν: «Ὁ δοκῶν ἐστάναι βλεπέτω μὴ πέσῃ» (Α' Κορ. ι', 12). Στέκεσαι στερεὰ στὸ ἔδαφος τοῦ Εὐαγγελίου. Διάβηκε πολὺς καιρὸς, χωρὶς ὀλίσθημα σοβαρό. Τὰ γεγονότα

βοούν πὼς εἶσαι καλὰ στηριγμένος στὴν πέτρα τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ζωῆς. Τὸ νοῦ σου ὁμως, λέγει ὁ Ἀπόστολος. «Δοκεῖς ἐστάναι». Ἐντύπωσή σου εἶναι ὅτι στέκεσαι. Ἀπὸ τῆ μιᾶ στιγμῆ στὴν ἄλλη, τὸ γκρέμισμά σου ἴσως γίνῃ. Ἐκεῖ ποὺ δὲν τὸ περιμένεις. Ἐκεῖ ποὺ θαρροῦσες πὼς ἦσουν πιά ἓνα μὲ τὸν Κύριο.

Λοιπὸν, γιὰ νὰ μὴ συμβῆ αὐτὸ τὸ ἄκρως πιθανό, μὴν ἀναπαύεσαι. Νὰ εἶσαι πάντα ἀνοιχτομάτης πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντα. Ὡστε ἔγκαιρα ν' ἀντιληφθῆς τὸν ὑπουλο ἐχθρό. Μὴν κοιμᾶσαι ψυχικά, γιὰτι καὶ ἐκεῖνος δὲν κοιμᾶται πνευματικά. Εἶναι πάντα ἔτοιμος νὰ πιασθῆ ἀπὸ τὴν πρώτη εὐκαιρία, γιὰ νὰ σὲ καταστρέψῃ. Ἡ ἁμαρτία εἶναι «εὐπερίστατος» (Ἐβρ. ιβ', 1). Δὲν χάνει μιὰ καλὴ γι' αὐτὴν περίσταση, ὥστε νὰ σὲ ἀλώσῃ. Νὰ φροντίζεις λοιπὸν τὸ περιτοίχισμά σου παντοῦ. Νὰ μὴν ἀφήνης κερκόπορτες. Νὰ μὴν ἔχη δηλαδὴ διαλείψεις ἢ ἐγρηγόρησέ σου.

«Ἐστω ἡ ὁσφύς σου περιεζωσμένη» (Λουκ. ιβ', 35). Νὰ εἶσαι πάντα μὲ ζωσμένη τὴ μέση, γιὰτι ὁ πόλεμος ποὺ σοῦ γίνεται δὲν ἔχει κενὰ καὶ ἀνάπαυλες. Ἀκόμη καὶ ὅταν φαίνεται πὼς ὁ Διάβολος σὲ παράτησε καὶ ἀπομακρύνθηκε, δὲν εἶναι ἀλήθεια. Κρύβεται γιὰ νὰ σ' αἰφνιδιάσῃ.

Ἀλλὰ πὼς εἶναι δυνατό — θ' ἀναρωτηθῆς — νὰ εἶμαι πάντα σ' ἐπιφυλακῆ; Καὶ ὁμως εἶναι. Ὅσο εἶναι δυνατό καὶ νὰ ἐφαρμόζουμε τὴ σύσταση τοῦ Παύλου: «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε» (Α' Θεσσ. ε', 17). Ὁ ἴδιος προσθέτει, ἄλλοῦ (Κολ. δ', 2): «Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ».

Δὲν πρόκειται γιὰ τὶς συνηθισμένες μόνο προσευχές. Ἀλλὰ γιὰ τὸ πνευματικὸ κλίμα τῆς προσευχῆς. Δηλαδὴ τὴ διατήρηση τῆς καρδιᾶς μας μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα κατάνυξης, ἔξαρσης πρὸς τὸ Θεῖο. Αὐτὸ ἐννοώντας καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ Ναζιανζηνός, γράφει κάπου, πὼς ὁ χριστιανὸς πρέπει νὰ προσεύχεται πιὸ συχνὰ καὶ ἀπ' ὅ,τι ἀναπνέει.

Αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὸν «γρηγοροῦντα» μακαρίζει καὶ ἡ Ἁποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη (ιστ', 15).

Μένοντας λοιπὸν ἔτσι, μὲ τὴν καρδιά στραμμένη πάντα πρὸς τὸν Χριστό, εἶμαστε ἄτρωτοι. Ὅτι καὶ ἂν κάνῃ ὁ ἐχθρὸς, θ' ἀποτύχῃ. Γιατὶ ἡ θεία Χάρη δὲν θὰ μᾶς ἀπολείπῃ.

Κύριε, μὴ μὲ ἀφήνῃς, μιὰ καὶ δὲν θέλω νὰ σ' ἀφήσω. «Ἰασαί με καὶ ἰαθήσομαι. Σῶσόν με καὶ σωθήσομαι» (Ἱερειμ. ιζ', 14).

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

== Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α ==

Κ. Γ. Μπόνη, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας. — Ἐπίκαιρα. — Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Τὸ Χριστοκεντρικὸν Κήρυγμα. — Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Οἱ Μάρτυρες καὶ ἡμεῖς. — Μητροπ. Περιστερίου Ἀλεξάνδρου, Ὁ Ὅσιος Ἀντώνιος. — Μητροπ. Δημητριάδος Χριστοδούλου, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. — Μητροπ. Ρωγῶν Καλλινίκου, Ὁ Ἱερεὺς καὶ ἡ πνευματικὴ του ζωὴ. — Μητροπ. Περιστερίου Ἀλεξάνδρου, Ἡ προστασία τῶν Ἱερῶν Εἰκόνων. — Ι. Κ., Τὸ Ποιμαντικὸν Ἰμάτιον. — Δημ. Σ. Φερούση, Μορφὲς τοῦ γένους. — Εἰδήσεις τοῦ Τ.Α.Κ.Ε., Ἐσοδα Τ.Α.Κ.Ε., ἐξ εἰσφορῶν τῶν Ἱ. Ναῶν καὶ κληρικοσήμεων. — Φ., Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰ κανονικὰ καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Βασ. Μουστάκη, Νὰ μὴν ἀφήνῃς Κερκόπορτες.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασίου 1, Ἀθῆναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασία 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.